

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2026. gada 20. janvārī

Turpinājums

2026. gada 27. janvārī

Sēdi vada Satversmes tiesas priekšsēdētāja

Irēna Kucina

R. Polmane.

Lūdzu piecelties! Tiesa nāk.

I. Kucina.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Turpināsim lietas izskatīšanu un informēšu, ka pieaicinātā persona Kultūras ministrija ir iesniegusi, tātad, Mediju politikas nodaļas vadītājas Guntas Līdakas uzrunu attiecīgi, ko ir lūgusi tiesa. Pusēm ir – gan attiecīgi pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem ir nosūtīts, ir saņemts, un arī Saeimas pārstāvei ir nosūtīts un saņemts. Līdz ar to informēju, ka dokuments tiek pievienots lietas materiāliem.

Un šodien turpināsim uzklaut pieaicinātās personas. Kā nākamo aicināšu socioloģijas doktoru **Andu Rožukalnes** kundzi. Lūdzu, vārds jums.

A. Rožukalne.

Labdien, godātā tiesa!

Esmu ļoti pateicīga par uzaicinājumu. Jau iepriekš atbildēju rakstiski uz vairākiem Satversmes tiesas jautājumiem un šīs atbildes tika iesniegtas 2025. gada martā iesniegtajā viedoklī, kas attiecas uz Satversmes tiesas lietas Nr. 2024-30-01 par mazākumtautību valodām sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos.

Es būtu pateicīga par iespēju akcentēt galvenos argumentus dažādu tēžu veidā.

Uzskatot latviešu valodu par vienu no būtiskākajām Latvijas kā valsts pamatvērtībām, atbalstot tās lomas nostiprināšanu un aizsardzību, arī pati personīgi tajā esmu iesaistīta. Es vēlētos izteikt dažus argumentus par jautājumiem, kas ir šīs tiesas uzmanības centrā.

Es centīšos neatkārtot jau apspriesto, jo iepazīšos ar abu tiesas sēžu ierakstiem. Atsauces uz minētajiem datiem ir pievienotas manā rakstiskajā viedoklī, lai mana uzstāšanās būtu īsāka.

Es piekrītu Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas teiktajam LSM, ka šajā procesā saduras divas intereses – valsts valodas aizsardzības interese un

mazākumtautību tiesības. Vienlaikus es gribētu pievienot vēl vienu pamattiesību normu, tā ir ļoti svarīga un būtu izmantojama vērtēšanā. Tā jau ir īsi izskanējusi, bet es gribētu paplašināt to kontekstā ar sabiedrisko mediju unikālo lomu sabiedrībā.

Tātad, runa ir par tiesībām uz vārda brīvību. Tiesību teorijā tai ir divas sadaļas – tiesības izteikties, brīvas tiesības izteikties, paust savu skatījumu un tiesības uz informāciju vai informācijas pieejamība.

Kāpēc tas ir svarīgi? Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 3. pants ietver sabiedrisko mediju darbības principus. Tie skatāmi kopumā un definē sabiedrisko mediju darbības pamatu. Visi šie principi raksturo unikālu lomu, kas ietver atbildīgi veidotu augstas kvalitātes saturu, uzdevumu sasniegt visu sabiedrību, tās dažādās grupas, pildīt uzdevumus, kas netiek prasīti no citiem medijiem sabiedrības izglītošanas, kultūras attīstības un kultūras pārneses jomā. Bez šiem principiem nebūtu nepieciešamas citas likuma normas un sabiedrisko mediju pastāvēšana būtu vienkārši apšaubāma. Tātad šie principi leģitimizē sabiedrībā sabiedrisko mediju lomu, to vajadzību, to unikālās funkcijas. Sabiedriskajiem plašsaziņas medijiem ir īpašas pilnvaras, tiesības un pienākumi demokrātiskajā sabiedrībā, tāpēc to darbība tiek pastiprināti vērtēta un tiem ir uzlikti daudz augstāki darbības kvalitātes kritēriji, nekā citām institūcijām vai citiem medijiem.

Sabiedrisko mediju lietderības sociālā labuma un to sociālās atbildības novērtēšanas pieejas ir piedzīvojušas vairākus posmus. Sākotnēji pagājušā gadsimta vidū sabiedriskie mediji tika vērtēti tikai pēc pamata normatīvajiem mediju kvalitātes kritērijiem – brīvība, vienlīdzība, neatkarība, vēlāk pievienoti jauni aspekti – daudzveidība, atbilstība, profesionalitāte, darbības likumība. Mūsdienās sabiedriskie mediji tiek vērtēti kontekstā ar digitalizācijas iespējām un sarežģīto informācijas vidi, kas ietver auditorijas iesaisti, uzticēšanos, līdzdalību un atbildību.

Kāpēc es to vēlos uzsvērt? Kāpēc šī loma ir tik būtiska? Un kas iepriekš varbūt mazāk ticis apspriests, ir aspekts, ka sabiedriskajiem medijiem ir ļoti nozīmīga loma sabiedrības epistemoloģijā jeb sarežģītajā un āreji neredzamajā procesā, kura rezultātā sabiedrība iegūst zināšanas par aktuālo realitāti, un to veidu, kā sabiedrība zina, ko tā zina gan kvantitatīvi pēc informācijas apjoma, gan kvalitatīvi pēc tās satura dažādības un satura daudziem citiem aspektiem.

Protams, šajā epistemiskajā struktūrā ir arī citi dalībnieki, kā izglītība un zinātne, bet mediju piedāvā informācija sasniedz plašāku sabiedrības daļu, turklāt šis zināšanas ir aktuālas, tās tiek izmantotas ikdienā, pieņemot lēmumus par plašu jautājumu spektru, tostarp par tādiem jautājumiem, kā dalība un izvēle vēlēšanās, sabiedriskā līdzdalība, citas tiesības un brīvības demokrātiskā sabiedrībā.

Epistēmiskā autoritāte jeb zināšanu sniedzēja autoritāte ir neatkarīgas žurnālistikas pamats, tāpēc precizēšu, ka Latvijā sabiedriskie mediji, salīdzinot ar citiem Latvijas medijiem, rada vislielāko satura apjomu, tur strādā visvairāk žurnālistu un tieši

žurnālistikai ir raksturīga šī epistēmiskā autoritāte, un, tāpat, ļoti svarīga darbības daļa ir žurnālistu veidotas satura ziņas, analītiskā pētnieciskā informācija, diskusijas, intervijas un daudzi citi dokumentāli formāti.

Lai veidotos mijiedarbība ar sabiedrību, sabiedriskajiem medijiem ir ļoti svarīgi, ka tie sniedz pārbaudītu, patiesu informāciju un to darbība rada uzticēšanās. Tātad demokrātiskā sabiedrībā tas ir iespējams, ja tiem ir dots pamats gan regulējumā, gan pašregulācijā darboties atbilstoši neatkarības principam, kas arī ir ietverts gan SEPL likuma 1. un 2. pantā, kas definē stratēģisko mērķi, gan kopīgajā plašsaziņas mediju regulējuma aktā – likumā „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”.

Tāpēc es aicinātu ļoti uzmanīgi izturēties kopumā pret iniciatīvu apstrīdēt mediju regulējuma atbilstību Satversmei, jo pats process ietver ļoti lielu iesniedzēja neuzticēšanos pret Sabiedrisko mediju un tā vadības institūcijām un, protams, arī esošā regulējuma garu.

Es gribētu uzsvērt, ka, atbildot uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem, es neaizstāvu krievu valodas lietojumu sabiedrisko mediju saturā, bet es aizstāvu sabiedrisko mediju neatkarību, ar to saistītās satversmīgās vērtības, tādas kā vārda brīvība un informācijas pieejamība, kas nepieciešams... kuru ievērošana, atbilstoša darbība nepieciešama, lai sabiedriskie mediji varētu pildīt savu lomu sabiedrībā. Jo atvērta plurālistiska un brīva mediju attīstība nosaka kvalitatīvu publisko diskusiju un veido pamatu priekšnoteikumus citu sabiedrības pamattiesību, piemēram, balsstiesību un pulcēšanos brīvību izmantošanai.

Vēl daži starptautiskie dokumenti un to argumenti, kas iepriekš nav izskanējuši, lai gan te jau iepriekšējās sēdēs bija daudz kas pieminēts, kurus es gribētu minēt šajā diskusijā.

Pirmkārt, Eiropas Komisijas instruments – Eiropas reģionālo vai Minoritāšu valodu harta, kas minoritāšu valodas definē pēc diviem kritērijiem – valoda, ko tradicionāli izmanto attiecīgās valsts teritorijā šīs valsts pilsoņi, kuri veido grupu, kas skaitliski mazāka par pārējiem valsts iedzīvotājiem, un valoda, kas atšķirīga no šīs valsts oficiālās valodas vai valodām. Šis dokuments specifiski nedefinē Eiropas Savienības minoritāšu valodas, tas ir pietiekami atvērts, lai iekļautu dažādas valodas. Šīs Hartas 11. pants apraksta ieteikums veidot mediju saturu minoritāšu valodās, to pamatojot ar plurālisma un tolerances principiem. Arī Hartas 9. pants apraksta plašsaziņas mediju pieejamību.

Līdzīgi principi, pieminot izglītību, kultūru un medijus, minēti Vispārējā konvencijā par nacionālo minoritāšu aizsardzību. Šajā kontekstā nozīmīgas arī Tallinas pamatnostādnes par nacionālajām minoritātēm un plašsaziņas līdzekļiem digitālajā laikmetā, kas radīts 2021. gadā, kur ieteikumi, minoritāšu valodu problēmas un digitalizācijas piedāvātās šo valodu attīstības iespējas, uzsverot valodu kā mazākumtautību pārstāvju identitātes nozīmīgu sastāvdaļu. Piemēram, Lietuvas Sabiedriskais medijs, kura neatkarību vairāki desmiti tūkstoši Lietuvas iedzīvotāju aizstāvēja vēl pavisam nesen

un turpina aizstāvēt, piedāvā saturu lietuviešu, poļu, ukraiņu un krievu valodās. Kas ir ļoti būtiski? Valodas lietojums sabiedrisko mediju saturā var būt mainīgs, pildot šos daudzveidīgos uzdevumus, ko likums nosaka, bet tas ir ārkārtīgi būtisks sociālo krīžu apstākļos un ārkārtas situāciju apstākļos. Tas jau tika pieminēts. Bet arī SEPL pētījumā, ko man bija iespēja iniciēt, kur cilvēki, kas ikdienā nelieto sabiedriskos medijus, tieši uzsver, ka viņi vēršas pie sabiedriskajiem medijiem nedrošības, kādu pēkšņu notikumu un neskaidru apstākļu situācijā. Un tas ir vēl viens būtisks apstāklis, kas leģitimizē sabiedrisko mediju pienākumus nodrošināt informācijas pieejamību un daudzveidību.

Tātad, vēl es gribētu atsaukties uz pētījumiem, kas tika veikti arī Rīgas Stradiņa universitātē, manā darbavietā, kur, tātad, mēs pētījām, kā mainās attieksme pret medijiem, uzticēšanās un citi aspekti. Un konstatējām, ka pandēmijas periodā, it sevišķi sākotnējā, palielinājās profesionālo mediju lietojums. Un tātad cilvēki meklēja uzticamu, skaidru, precīzu, ātru, aktuālu informāciju.

Šī tendence ar vēršanos pie sabiedriskajiem medijiem un citiem profesionāliem medijiem kā uzticama avota turpinājās arī sākotnējā periodā pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā. Atgādināšu, ka daļa no populārākajiem komerciāliem medijiem krievu valodā, galvenokārt, avīzes un to tīmekļa vietnes šajā periodā, pirmkārt, izplatīja Krievijas Federācijā veidotu dezinformāciju, otrkārt, pēc Krievijas izraisītā kara sākuma Ukrainā vispār izvairījās no kara atspoguļojuma, vēlāk izplatot idejas, ka Latvijas palīdzība Ukrainai apgrūtinā valsts iedzīvotāju sociālo aizsardzību un kopējo ekonomisko labklājību. Bet tas, ko rāda dati Latvijā, mazākumtautību auditorijas, kas izmanto medijus krievu valodā, daudz lielākā mērā un daudz ilgākā periodā nekā citas iedzīvotāju grupas ir saskārušās ar Krievijas Federācijas kontrolēto mediju saturu, kas ietver arī dezinformāciju un kara propagandu, radot kultivācijas efektu auditorijas uzskatos, tātad ko veicinājis Latvijā dibināts neprofesionālu un nekvalitatīvu mediju lietojums.

Attiecībā uz dezinformāciju. Arī vēlreiz atsaukšos uz epistemoloģijas pamatu. Tātad, epistemoloģija skata kognitīvos procesus, izpratni, atmiņu, spēju pieņemt lēmumus un attiecas uz faktu zināšanām, faktu pamatotību un piemērotību, kas palīdz cilvēkiem saprast apkārtējo realitāti un ietver zināšanas par cilvēku zināšanu uztveršanas struktūru. Dezinformācijas attīstība rada pilnīgi jaunus apstākļus arī sabiedrisko mediju darbībai. Tā parāda, kā ir izmainījusies kopumā jau pieminētā epistēmiskā infrastruktūra.

Demokrātiskajās valstīs un visā pasaulē sabiedrības sāk pārskatīt būtiskus jautājumus, kā tās var nonākt līdz patiesībai un kādā veidā tās var veicināt patiesas informācijas iegūšanu. Lai gan kognitīvo procesu analīze liecina, ka strukturēta izpratne, piemēram, mediju pratības dažādas aktivitātes var kalpot kā epistēmisks vairogs pret maldinošu informāciju, individuāli centrētais skatījums tomēr savienojas ar plašākiem epistēmiskas autoritātes tehnoloģiskās ietekmes un sistemātiskas neziņas radīšanas jautājumiem digitālās informācijas vidē. Izaicinājums sniedzas tālāk par personīgajām

kognitīvajām prasmēm, aptverot to, ko mēs saucam par epistēmisko infrastruktūru. Tā ir sarežģītu institūciju, tehnoloģiju un varas attiecību tīkls, kas veido to, kā izpratne par realitāti un patiesību tiek kopīgota, apstiprināta un apstrīdēta demokrātiskās sabiedrībās. Un kā jau minēju, sabiedriskajiem medijiem šajā procesā ir ārkārtīgi liela loma. Piemēram, esošo vidi Andrē Abats raksturo kā epistemoloģiski piesārņotu, kur tradicionālie ekspertīzes marķieri vairs konsekventi nesakrīt ar mediju lietotāju pieredzi un rada to, ko varētu saukt par epistemoloģisko ambivalenci žurnālistikas uztverē, kur vienlaikus tiek apelēts pie žurnālistikas, mūsu gadījumā sabiedrisko mediju pienākumiem sniegt profesionālu, augstvērtīgu informāciju, bet patiesuma un atbildīguma kritēriji netiek attiecināti uz daudziem citiem publiskās informācijas sniedzējiem. Ar to es gribu pateikt, ka sabiedrisko mediju loma ļoti pieaug tajā aspektā, lai sabiedrībai būtu iespējas atšķirt informāciju, nonākt pie lēmumiem, kas balstīti uz pamatotu, pārbaudītu informāciju, jo tas ir unikālais veids, kā profesionāli mediji strādā ar informāciju.

Vēl daži... Vēl īsas atbildes tēžu veidā uz uzdotajiem jautājumiem. Kā jūs vērtējat satura mazākumtautību valodās nepieciešamību sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos.

Es tāpat to skatos kontekstā ar regulējumu. Lielākā daļa no dažādiem kvantitatīvajiem, kvalitatīvajiem datiem rāda, ka, tāpat, sabiedriskie mediji regulāri sasniedz trīs ceturtdaļas Latvijas iedzīvotāju un lielākā daļa jeb 66 procentus no mazākumtautību iedzīvotājiem. Uzticēšanās abās, nu, dažādi... teiksim, gan cittautiešu, gan latviešu grupās ir augstāka sabiedriskajiem medijiem, bet cittautiešu uzticēšanās ir zemāka, jo vidēji viņu sabiedrisko mediju lietojums ir zemāks. Savukārt sabiedriskos medijus tikai vienīgi krievu valodā patērē 22 procenti Latvijas mazākumtautību iedzīvotāji, teikts Andra Saulīša 2024. gada pētījumā. Tas varētu būt arī mainījies. Un arī pats pētnieks apliecina pēc datiem, ka mazākumtautību pārstāvju mediju lietojums un izvēlēto mediju repertuārs ir mainījies, kopš nav pieejami Krievijas Federācijas kontrolētie televīzijas kanāli un ir palielinājusies interese par mediju saturu latviešu valodā. Tos datus jums jau arī prezentēja Kultūras ministrija.

Tāpat, apkopojot dažādu pētījumu datus, kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma un Krievijas valsts kontrolēto mediju pieejamības ierobežojuma Latvijā, tāpat ir pieaudzis digitālo mediju krievu valodā lietojums un arī rusofono auditoriju uzticēšanās sabiedriskajiem medijiem. Un tāpat tā ietver arī ļoti plašas dažādas video straumēšanas, dažādas globālo platformas, sociālās tīklošanās vietnes, kuras kļuvušas par nozīmīgu iepriekš izmantotā satura aizvietotāju. Šis mediju lietojuma attieksmes pētnieku skatījumā un arī attieksme pret Latvijas medijiem kā augstāka uzticēšanās, biežāks lietojums, kas notikuši salīdzinoši īsā laikā, varētu būt veicinājusi rusofonās auditorijas pašidentifikācijas transformācija, ko raksturo augstāka piederības sajūta Latvijai, daļēja atteikšanās no Krievijas propagandas diskursā raksturīgā apspiestās minoritātes raksturīgās izjūtas, daļējas saiknes zaudēšana ar Krievijas politisko ideoloģiju, bet iespējama

tās saglabāšanās ar krievu kultūru. Tā teikts vairākos pētījumos, kuru autori ir Juzefovičs, Kaprāns, Inta Mieriņa, kas arī šeit ir klāt.

Analizējot intereses un vēlmi izmantot sabiedriskos medijus SEPL pētījumā, ko pieminēju, daļa mazākumtautību pārstāvju uzsver vietējās informācijas svarīgumu. Nereti tā ir galvenais iemesls, kāpēc vispār izmantots sabiedriskais medijs. Tie ir svarīgi nedrošības, neskaidrības situācijās un krīzēs, kā jau es minēju.

Jā... Runājot par to, vai tas ir nepieciešams, dati par sabiedrisko mediju liecina, ka saturs mazākumtautību valodās ir nepieciešams auditorijai, tas tiek izmantots un veido nozīmīgu mazākumtautību pārstāvju mediju repertuāra daļu.

Nākamais jautājums. Kas ir tie apstākļi, kas nosaka, lai varētu noteikt nepieciešamību pēc satura veidošanas mazākumtautību valodās sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos.

Galveno apstākli jau minēju. Tā ir Latvijas sabiedrības struktūra, mazākumtautību auditorijas mediju lietojuma paradumi un motivācija, kā arī mediju sistēmas īpatnības un ar mediju vides izmaiņām saistītie apstākļi, jo Latvijas mediju sistēmā vērojami dažādi mediju darbības modeļi un dažāda veida mediju veidošanas mērķi, kas atspoguļo atšķirīgas žurnālistikas kultūras, kas nošķiramas pēc to atbildīguma pakāpes. Tātad ne visi pieejamie mediji piedāvā kvalitatīvu, uzticamu saturu un uzņemas atbildību par savu izplatīto informāciju. Tāpēc sabiedrisko mediju piedāvājums ir nozīmīgs, lai visiem Latvijas iedzīvotājiem, arī mazākumtautību pārstāvjiem būtu pieeja daudzveidīgam, plurālistiskam, profesionāli veidotam saturam.

Kopumā mediju lietojums demokrātiskajās sabiedrībās ir brīvs un neatkarīgs. Es arī atbalstītu, teiksim, bez datiem... es priecātos, ja visi Latvijas iedzīvotāji lietotu informāciju tikai latviešu valodā un būtu aizrautīgi, dedzīgi sabiedrisko mediju izmantotāji latviešu valodā, bet tieši tāpat kā rusofonā auditorija vai citas auditorijas grupas, mēs klejojam starp dažādiem informācijas avotiem un medijiem, pārceļamies no vienas valodas otrā, un tas ne vienmēr ir saistīts ar mūsu zināšanām konkrētā valodā. Tātad ir ļoti neliela daļa, kas izmanto tikai medijus savā dzimtajā valodā, bet tātad izmanto vairākās, vismaz divās vai trijās valodās. Līdz ar to es uzskatu, ka šis jautājums par to, kādi ir tie apstākļi, ir jāskatās to dinamikā atbilstoši lietojumam, atbilstoši sasniedzamībai un tātad es pieļauju, ka mazākumtautību vai citās valodās pieejamais mediju saturs būtu piemērojams, tātad, medijam pieejamajiem datiem.

Vai un kādus riskus mediju videi un sabiedrībai kopumā saskatāt, ja valstī tiktu noteikts obligāts pienākums sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem veidot saturu mazākumtautību valodās?

Tātad es uzskatu, ka obligāti pienākumi... Tur ir saskatāmi riski. Pašlaik mēs redzam ļoti plašu principu kopumu, kas aptver visus galvenos sabiedrisko mediju darbības aspektus. Pienākums, kas vēl precizēt vai kaut kādā veidā detalizētāk... noteikti varētu radīt situāciju, ka normatīvos aktos minētie nosacījumi ierobežo mediju darbības

un redakcionālā satura veidošanas neatkarību. Un tāpat tas var radīt risku, kas parādās arī pētījumos, ka daļā sabiedrības uztverē sabiedriskie mediji saistīti ar aktuālās varas pārstāvju politisko ietekmi vai valsts ietekmi uz mediju neatkarību un tas samazina uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem, un liek domāt, ka to saturs nav adresēts visai sabiedrībai, bet veidots aktuālās varas interesēs.

Risks, ka samazināsies satura un pieprasījuma plurālisms. Pieprasījuma plurālisms nozīmē to daudzveidību, ko pieprasa auditorija. Palielinās risks, ka šāds lēmums var palielināt sabiedrisko mediju satura kontroli, mēģinot definēt saturu, apjomu, raksturu, finansējumu, kas paredzēts konkrētā pienākuma izpildei. Šāds lēmums, manuprāt, būtu pretrunā ar mūsdienīgas mediju vides procesiem, kuros sabiedriskajiem medijiem jābūt iespējai ātri reaģēt uz pārmaiņām, pielāgojot savu saturu auditorijas vajadzībām.

Atbilde uz B variantu – iespēja sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem izvēlēties, vai veidot saturu mazākumtautību valodās. Manuprāt, tas ir optimāls risinājums, ņemot vērā visu galveno pamatprincipu kopumu, kas ietver būtiskās funkcijas un kas tiek atšifrēts no sabiedriskā medija kā tā uzdevuma noteiktā laika periodā. Tāpat tas dotu iespēju stiprināt to, kas, manuprāt, ir ārkārtīgi būtisks, šo sabiedrisko mediju neatkarību, kad profesionāļi neatkarīgi pieņem lēmumus par to, kā piepildīt mediju mērķus.

C versija jūsu jautājumam... Aizliegums, kas notiktu, vai kādi ir riski, ja būtu aizliegums sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem veidot saturu mazākumtautību valodā. Arī līdzīgi, kā jau minēts, tas ir, strikts uzdevums, ļoti detalizēti vai strikts aizliegums samazinātu iespējas neatkarīgi darboties atbilstoši to misijai demokrātiskā sabiedrībā un sasniegt mērķus konkrētā laika posmā, pildot to leģitimitātei būtiskus uzdevumus. Tāpat jebkādi regulējumā ietverti ar saturu un redakcionālajām izvēlēm saistīti aizliegumi būtu pretrunā ar sabiedrisko mediju darbību.

Vēl divas piebildes. Šīs Satversmes tiesas lietas izvērtējums ir saistīts un tajā ir ļoti būtisks aspekts – Valsts drošības koncepcijas 7. punktā minētais... tāpat, punkta virsraksts ir „Latvijas informatīvajai telpai radītā apdraudējuma novēršana”. Būtiski aspekti. Tāpat šajā diskusijā un kurai es centos sekot... tāpat, citējot... „ir minēts, ka informatīvās telpas apdraudējuma novēršanai ir svarīgi spēcīgi aizsargāti mediji”... un citēju... „jānodrošina, ka visa Latvijas sabiedrība atrodas vienotā informatīvajā telpā, patērē vienotu saturu, tādējādi tiek pārtraukta sabiedrības šķelšana un veicināta tās saliedēšanās uz valsts valodas pamata”.

Es iztuos ar dziļu cieņu pret Valsts drošības stratēģijā teikto, ņemot vērā drošības iestāžu īpašās kompetences, tām pieejamo informāciju un iespējām spriest par drošības aspektiem, par kuriem pārējiem pilsoņiem pietrūkst izpratnes un zināšanu. Es arī pati esmu sadarbojusies ar drošības iestādēm ļoti specifiskos jautājumos, kad man pašai bija pamatotas bažas par drošības apdraudējumu sabiedrisko mediju darbības kontekstā.

Tāpēc es gribētu tomēr precizēt, ka šeit uzliktais, nu, tāds princips, vienotā informatīvā telpa... tas ir ļoti grūti saprotams. Mēs varam dažādi definēt „informatīvo telpu”. Piemēram, viena no klasiskajām definīcijām nozīmē, ka tā ir sociālo, kultūras, lingvistisko, psiholoģisko, tehnisko un fizisko faktoru kopums, kas ietekmē informāciju un to, kā cilvēki un automatizētas sistēmas iegūst nozīmi, pieņem lēmumus un rīkojas. Tā aptver visu informācijas visumu, tostarp plašsaziņas mediju, starppersonu komunikāciju un datu sistēmas. Līdz ar to pats termins, kas šeit ir minēts, ka tieši vienota informācijas telpa, kurā Latvijas sabiedrība patērē vienotu saturu, manuprāt, šķiet nereālistiska, tāda, kas nav iespējama mūsdienu daudzveidīgā informācijas vidē... Un, jā, drīzāk komunikācijas zinātne runā par ļoti lieliem ierobežojumiem un risku nonākt vienpusīgu viedokļu tādā ietekmē... vidēs, kur ir vienveidīga vai kaut kas, kur tiešām ir ārkārtīgi ierobežojumi informācijas pieejamībai. Piemēram, tā saucamās „atbalss istabas”, kurās cilvēki nonāk saistībā ar kādām savām specifiskām interesēm vai uzskatiem. Jā... Un līdz ar to man šķiet, ka no informācijas struktūras un daudzveidības viedokļa šāda telpa nav reālistiska un būtu ļoti sarežģīti uzspiest, nu, teiksim, vai sasaistīt mediju lietojumu ar šāda veida skatījumu. Tā arī es meklēju, bet koncepcijā nav nekur definēta.

Tāpēc es gribētu vēl pievērsties otram argumentam, kurš saka... kurš ir saistīts un arī 7. punkts runā par apdraudējuma novēršanu. Drošības apdraudējums. Tas ir vērā ņemams arguments, bet es uzskatu, ka tas būtu jāpierāda. Un es esmu sekojusi šai diskusijai ļoti ilgstoši un arī tiesā sniegtajiem argumentiem. Un es gribētu uzsvērt, ka jebkuras aizdomas vai jebkuri apgalvojumi par to, ka sabiedrisko mediju darbība apdraud valsts drošību būtu skatāmi ļoti konkrēti un jāpierāda. Līdz šim sekojot, es neesmu saskatījusi, ka šiem argumentiem, ka konkrēts valodas lietojums sabiedriskajos medijos būtu saistāms ar sabiedrības drošības apdraudējumu vai valsts drošības apdraudējumu, es neesmu redzējusi kauzalitāti vai kauzālus pierādījumus savstarpējai saiknei. Tieši otrādi. Komunikācijas zinātnē patiesas kvalitatīvas informācijas sniegšana ir saistīta ar pretējo – ar drošības sajūtas iegūšanu. Pat tad, ja ziņas ir nepatīkamas vai satraucošas, pats tās saņemšanas fakts, iespējas tos iegūt rada drošības sajūtu.

Jā, ar to es arī gribētu beigt un esmu gatava atbildēt uz jūsu jautājumiem.

Paldies jums par uzmanību.

I. Kucina.

Jā, paldies, Rožukalnes kundze, par jūsu viedokli lietā gan rakstveidā, gan arī šodien pausto.

Jā, tiesnešiem būs, jautājumi. Sākšu.

Tad attiecīgi pēc tā, ko dzirdējam šodien. Tad sakiet, lūdzu, attiecībā uz divu informatīvo telpu pastāvēšanu. Tātad jūs varat piekrist tam, ka tās Latvijā pastāv? Jūs minējāt, ka tas nav reāli Latvijā veidot vienotu vai vienu informatīvo telpu. Tad kā ir īstenībā? Šobrīd pastāv divas vai vairākas? Kāda ir situācija tagad Latvijā?

A. Rožukalne.

Nu, viss ir atkarīgs no definīcijām, kā jūs... tā tad, vai tas ir domāts... Ja informatīvo telpu definēt tikai pēc valodas kritērija, protams, var teikt, ka Latvijā ir informācijas telpa, kura ir latviešu valodā, un ir informācijas telpa, kas ir krievu valodā. Ja mēs ņemam lielākas, nu, respektīvi, vairāku kritēriju, it sevišķi, kas attiecas uz satura daudzveidību, satura dažādām perspektīvām, tad es teiktu, ka šīs informācijas telpas ir gan iekšēji heterogēnas iekšpusē, tajās katrā ir dažnedažādi... mums ir informācijas sniedzēji un vietnes, kas izplata dezinformāciju latviski, un tādas ir arī krievu valodā, un, protams, mums ir profesionāls, patiens saturs latviešu valodā.

Ja to skata no lietojuma viedokļa, tad tur mēs arī varam redzēt auditorijā iekšējo heterogenitāti... Tātad mēs redzam cilvēkus, kas izmanto tikai latviski, mēs redzam cilvēkus, kas izmanto latviski, krieviski, angļiski, franciski, dažādās citās valodās. Un tāpēc šis jautājums ir ļoti sarežģīts. Bet tas, ko es teicu, un paldies par precizējumu, attiecas uz to, ka brīvā mediju un informācijas lietojumā pilnīgi vienoti, ka visi lieto vienādu viena veida informāciju, es to uzskatu par neiespējamu. Nevis par to, ka kaut kādās kopienās vai noteiktos apstākļos veidojas vēl citāda veida informācijas telpas.

I. Kucina.

Paldies.

Bet ja, ņemot vērā vairākus kritērijus, kas nebalstās tikai uz valodu kritēriju, kā jūs novērtētu Latvijas situāciju? Tad pastāv vai nepastāv divas informatīvās telpas? Gan saturs, gan valoda, gan lietojamība, ko jūs pati minējāt... plašākā, teiksim, definīcijas izpratnē. Pie tās situācijas, kas šobrīd ir – digitālās platformas, digitālā vide attīstās, LTV-4 nav...

A. Rožukalne.

Es domāju, ka pastāv pat vairāk nekā divas informācijas telpas. It sevišķi būtiska ir tā, kas visu laiku pieaug. Ir ikdienas informācijas gan praktiskās, gan sabiedriski politiskās iegūšana lielajās globālajās platformās, kur no cilvēka saskaršanās ar ziņām, ja viņi mērķtiecīgi nemeklē konkrētus avotus, algoritma ietekmē ir diezgan nejauša, to sauc arī par ziņu našķēšanos un līdzīgi. Tātad mums ir informācijas telpa, kurā cilvēki ir noguruši no būtiskām, lai gan sarežģītām realitātes ziņām un mēģina no tām izvairīties... un daļas ne vienmēr, ja ir noguruši, izvairās, turpina izmantot, bet par atsevišķām tēmām izvairās. Mums ir... nu, protams, tas būtu garš stāsts, bet dati par jauniešu mediju un informācijas lietojumu rāda pilnīgi atšķirīgu telpu, kur aktuālākās ziņas, pēc maniem datiem, teiksim, nesējās dažos mēnešos Latvijas jaunieši lielā grupā bija par Čārlija Kērka atentātu, nevis par Latvijas notikumiem. Jā... tā kā es domāju, ja ņem vairākus kritērijus, tad mums ir daudz vairāk informācijas telpu... un tas apliecina arī

dažādus citus pētījumus par fragmentētu informācijas lietojumu, par fragmentētu informācijas struktūru.

I. Kucina.

Jā, bet konkrēti lietā... kā latviešu un krievu informatīvā telpa, pastāvēšana Latvijā kā tāda... Tātad, pēc jūsu teiktā, tā pastāv arī šodien.

A. Rožukalne.

Jā, protams.

I. Kucina.

Labi, paldies.

Sakiet, lūdzu... Nākamais jautājums ir par jūsu teikto attiecībā uz mediju neatkarību. Redziet, no dzirdētā varbūt jūs varat precizēt. Jūs minējāt, ka principā mediji paši šo jautājumu var noregulēt... pašneregulēties atkarībā no pieprasījuma, no paradumiem, no notikumiem. No dzirdētā varētu secināt, ka pēc savas būtības varētu arī nepastāvēt apstrīdētās normas. Nu, tā... ka, ja medijs ir neatkarīgs, redz pieprasījumu, tad valsts, ja iejaucas – tad apdraud mediju neatkarību.

Bet no otras puses. Ja medijs ir tik neatkarīgs un balstās tikai un vienīgi uz iekšējiem lēmumiem. Kur ir tā robeža, ka tiek apdraudēts... ar iespējamām darbībām var tikt apdraudētas Satversmē ietvertās vērtības – valsts valoda, piemēram. Ar mediju neatkarību... teiksim, ja ir pieprasījums ļoti liels pēc krievu telpas, informatīvās telpas, nu, runāsim par to, kas ir lietā – konkrēti krievu valoda. Medijs tātad attiecīgi redz šo pieprasījumu un atgriež atpakaļ LTV-4, televīzijas 7. kanālā šo informāciju.

Tad kur ir tā robeža, kur beidzas mediju neatkarība un sākas valsts rīcība, lai attiecīgi citas Satversmē nostiprinātās vērtības netiktu apdraudētas?

A. Rožukalne.

Jā, paldies par iespēju par šo domāt. Tam, ar ko jūs sākat... ja medijs ir neatkarīgs un tad tas reaģē. Šīs visas darbības izriet no likumā minētajiem principiem. Tātad, tur ir ļoti daudzi pienākumi, un tas, ko medijs dara... un tā arī ir tā robeža. Ka tad, ja tas nepilda šos principus, kas tiek pārveidoti medija darbības virzienos kā mērķi, uzdevumi, konkrēta satura vienības, tad mēs varam runāt, ka tā mediju darbība neatbilst leģitīmajam mērķim. Bet kāpēc neatkarība ir būtiska? Tāpēc, ka neatkarība dod iespēju brīvi gan darboties, gan pieņemt lēmumus.

Attiecībā uz jūsu minētajiem, es gribētu teikt, biedējošajiem scenārijiem par to, ka varētu notikt atgriešanās pie... teiksim, vēl lielāka vai agrākā īpatsvara, krievu valodas īpatsvara sabiedriskajos medijos... Tad man būtu divi pretargumenti. Viens būtu saistīts jau ar pētījumos redzamajām tendencēm. Gan, ka arvien lielāka sabiedrības daļa

saprot kaut kādā noteiktā pakāpē un pilsoņu kopums izmanto latviešu valodu, gan tas, ka pieaug interese par sabiedrisko mediju saturu. Ir arī formāti, kur tiek savienotas šīs valodas... arī agrākajos... Un mēs redzam, ka tas tiek samazināts.

Otrkārt, šis tehnoloģiskais lietojams, ka tehnoloģiju pieejamība, dažādi automātiski, teiksim, satura pielāgošanas rīki palīdz izmantot dažādu valodu saturu. Es, atklāti sakot, neredzu tur riskus, bet es redzu ļoti nopietnu... jā, ņemot vērā esošo situāciju Latvijā un datus, kas pieejami, kas ilgstoši bija ļoti fragmentēti pieejami, tomēr lielāku ieguldījumu sabiedriskajiem medijiem, tieši piesaistot latviešu valodas saturam ruso-fono auditoriju. Bet, manuprāt, tā tad šo latviešu valodas vidi apdraud... ir arī citi riski. Un tāpēc šie pagātnes, nu, tādi piemēri ar kanāliem, manuprāt, esošajā situācijā ir maz iespējami kā darbības nākotne.

I. Kucina.

Jā. Paldies.

Bet piekritīsiet, ka pētījumi arī balstās uz sabiedrības domu un sabiedrības doma veidojas atkarībā no ļoti dažādiem notikumiem gan iekšpasaulē, gan ārpusaulē?

Līdz ar to, vai pētījumi ir tas vienīgais uzticamais avots, uz kā var balstīt valodas un satura veidošanu sabiedriskajā medijā?

A. Rožukalne.

Nu, tas ir viens no avotiem. Es piekrītu, ka jebkurai pētījumu metodei ir savi trūkumi un arī savas pozitīvās iezīmes. Bet jums taisnība – nevar balstīties tikai... jo bieži vien tie ir tā saucamie pašreferences pētījumi, kur cilvēki paši apliecina. Un, piemēram, es pati esmu konstatējusi un citi pētnieki, ka cilvēki pieprasa dažādus viedokļus, arī tos, kam nepiekrīt, un tamlīdzīgi, bet reāli tos nelieto, bet ļoti novērtē. Un līdzīgi. Tāpēc būtisks ir vērtību jautājums, kādām vērtībām seko saturs. Un tāpēc, piemēram, jūsu sabiedriskajos medijos varbūt tas būs sarežģītāks saturs, bet žurnālistikas saturs kopumā ir sarežģītāks, ja salīdzina ar citiem satura sniedzējiem, bet tas nebūs vulgārs, trivializēts, neatbilstošs būtiskām, vispārcilvēciskām vērtībām un arī profesionālajām vērtībām.

Tā kā... jā, bez šaubām, vērtējot saturu tas ir ārkārtīgi būtiski... un tieši... jā.

I. Kucina.

Paldies.

Turpināsim ar Rodiņas kundzes jautājumiem. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, paldies. Es ļoti aizdomājos par jau uzdotajiem jautājumiem, arī to, ko jūs teicāt.

Bet tomēr. Kā jūs raudzītos, ja mēs tagad skatāmies, mūsu apstrīdētās tiesību normas dod tiesības sabiedriskajam medijam veidot pat veselu programmu svešvalodā, tai skaitā mazākumtautību valodā. Mēs zinām, ka ir šis te sabiedriskais pasūtījums, kas top, pētot sabiedrisko labumu. Bet, kā jau priekšsēdētāja teica, nu, ja mēs šajā te sabiedriskajā labumā konstatējam, ka sabiedrībā ir pieprasījums pēc veselas, pat, iespējams, programmas mazākumtautību valodā.

Sakiet, lūdzu, kā jūs teiktu, vai ir un vai būtu apdraudēta Sabiedriskā medija neatkarība, ja, piemēram, likumdevējs būtu iekļāvis normatīvajā regulējumā kādus tādus vispārējus kritērijus, kad Sabiedriskajam medijam ir tiesības veidot pat veselu programmu, tajā skaitā mazākumtautību valodā. Vai tad Sabiedriskais medijs, tā neatkarība būtu kaut kādā veidā ļoti ierobežota, ka jūs teiktu, ka nē, tā nedrīkstētu darīt, proti, būtu saglabāta tiesība, tātad, veidot mazākumtautību valodā šīs programmas, bet būtu kādi pieturas punkti jeb kritēriji? Jo, kā mēs arī dzirdējām, jūs teicāt, ka jūs sekojat līdzī iepriekšējām tiesas sēdēm, arī dzirdējāt, kādas atbildes tika sniegtas uz šiem jautājumiem.

A. Rožukalne.

Vai tas ir domāts vēl specifiskāk noteikt konkrētajā pantā kaut kādus procentuālus vai kritērijus...?

A. Rodiņa.

Jā, kādus vispārējus kritērijus, teiksim, neteiksim par procentiem, bet vispārējus tādus kritērijus... Tādus pieturas punktus, kas tomēr Sabiedriskajam medijam tad būtu jāņem vērā.

A. Rožukalne.

Nu, es teiktu tā. Es esmu tādās pozīcijās, ka es ļoti piesardzīgi skatos uz to, ko sauc par mediju pārregulēšanu. Ne velti ir šis pašregulācijas mehānisms, un tas ir vēsturiski radies, medijiem un valdībām vienojoties, ka mediji paši sevi uzraudzīs. Un sabiedrisko mediju gadījumā šī uzraudzība tiek filtrēta ar šiem ļoti daudziem detalizētajiem principiem. Tāpēc es būtu ļoti piesardzīga par vēlmi kaut kādu specifisku, procentuālu, kur vienlaikus tiek prasīta no sabiedriskajiem medijiem visu pienākumu izpilde un vienlaikus tas tiek kaut kā specifiski norādīts.

Turklāt es gribētu teikt, ka sabiedriskā labuma testā diez vai var nonākt pie šāda veida atziņām vai uzdevuma, jo īstenībā sabiedriskā labuma tests *post factum* testē atieksmi, vai sabiedrība uzskata, ka, izmantojot sabiedrisko mediju, uzlabojas demokrātija, tiek attīstīta kultūra, radošums, uzņēmējdarbība, uzlabojas labklājība. Tātad, šie lielie sabiedrības pastāvēšanai būtiskie aspekti. Bet tīri teorētiski... Nu, jā, es neatbalstu... Bet tīri teorētiski es pat varu iedomāties, varbūt, ka tāds kanāls būtu vajadzīgs, ja

pēkšņi konstatētu citos datos, kā, piemēram, mazākumtautību pārstāvji ir... vai daļa no grupas, protams, šī grupa ir iekšēji ļoti dažāda... piemēram, ir neaizsargāta pret telefonkrāpniecību. Un tad tiek konstatēts, ka šai auditorijai ir vajadzīgs kanāls, kurā palīdz cilvēkiem izglītoties un pasargāt sevi viņiem saprotamā veidā. Bet tas ir ļoti teorētisks... Tikpat labi varētu būt kanāls, kur tiek pastiprināti mācīta latviešu valoda. Vai tā kā... es tagad nezinu, es neesmu bijusi Dānijas medijā vairāk nekā gadu... bet, piemēram, Dānijā bija vieglās valodas portāls tieši imigrantiem dāņu valodā. Un tas teorētiski ir iespējams, nu, teiksim, nezaudējot neatkarību un vienlaikus pildot šos būtiskos uzdevumus, ko likums ir devis Sabiedriskajam medijam.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un vēl . Jūs zināt, ka no Satversmes 4. panta... tas ir vairākkārt definēts, izriet, ka diskurss valodai Latvijā ir jānotiek latviešu valodā jeb kopīgā diskursa valoda mums ir latviešu valoda. Ja turpina pastāvēt, kā jūs arī teicāt, šīs te divas informatīvās telpas, vai jūs... kā jūs komentētu šī te mērķa sasniegšanu?

A. Rožukalne.

Ziniet, es domāju, ka tādā statiskā veidā tās neturpina pastāvēt, ka tās savstarpēji gan mijiedarbojas gan, nu, teiksim, ... jā, ja es pareizi saprotu, kas ar to ir domāts, tad tiešām sabiedriski politiskais diskurss pakāpeniski kļūst balstīts pamatā latviešu valodai... Līdz ar to man ir grūti atbildēt, vai kaut kāda iepriekš esoša situācija... nu, tieši tā arī turpināsies. Manuprāt, dinamika, kāda ir salīdzinoši pozitīva un daudz lielāki riski, jo šie ir zināmi riski, teiksim, nenasniegs konkrētas auditorijas vai nebūtu viņiem kognitīvi un no zināšanu aspekta iesaistītiem Latvijas notikumu izpratnē, ir saistīti ar to daudzveidīgo informācijas sniedzēju ietekmi uz katra indivīda informācijas lietojumu. Manuprāt, tas ir daudz lielāks risks – šīs epistēmiskās struktūras sabrukums, kur cilvēkiem ir grūti saprast, kur viņi var iegūt uzticamu informāciju un kā nonākt līdz patiesām ziņām.

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Un šodien tā realitāte, dzīves realitāte, ir tāda, ka, nu, informācija, tai skaitā, nu, teiksim tā, biežāk lietotajā mazākumtautību valodā, krievu valodā, tiek piedāvāta no komercmediju puses jeb komercmedijiem... Sakiet, lūdzu, vai jūs redzat tur kādus riskus, ka principā, tāpat, mēs zinām, ka Latvijas Televīzijā tikai LTV-7 apraides noteikumos ir pieļauts šis te minimālais svešvalodu lietojums, Latvijas Radio nav nekāda ne raidījuma, ne programmu mazākumtautību valodās. Vai jūs redzat tur risku, ka ir, tāpat,

Sabiedriskajā medijā ļoti, ļoti minimāli iespējami kādi raidījumi krievu valodā, un visa šī informācija tiek piedāvāta no komercmediju puses?

A. Rožukalne.

Es redzu, ka krievu valodas dominance vispār mediju vidē arvien samazinās kopumā. Un es arī rakstīju savā viedoklī, es šodien to nepieminēju, ka es, redzot šo dinamiku, kas, protams, var nebūt arī lineāra, un tur jums taisnība ar jūsu bažīgajiem jautājumiem... Es pieļauju, ka varētu būt tāda situācija, ka sabiedriskie mediji nolemj, ka viņiem ir jāsniedz informācija citās valodās tikai krīžu periodos. Tas gan man liekas ļoti būtiski ārkārtas situācijās, kur tad tā sasniegšana, saprotamība ir ļoti svarīga. Bet vai es saskatu risku tam, ka tiek sniegta krievu valodā komercmedijos, tās ir brīvas komercmediju izvēles. Daļa no šiem komerciālajiem medijiem ir riskanta nevis savas valodas dēļ, bet sava satura dēļ, tieši sava satura apšaubāmās kvalitātes dēļ. Kur alternatīva, manuprāt, un to arī neapšaubu, dažādas auditorijas grupas ir sabiedrisko mediju saturs.

A. Rodiņa.

Es vēl gribēju precizēt. Man ir pierakstīts viens jautājums, klausoties arī jūsu atbildes iepriekš, par to vienotu informatīvo telpu. Jūs stāstījāt, ka dažādi var palūkoties. Bet, klausoties visā... Sakiet, lūdzu, vai vispār ir iespējams tāds mērķis – vienota informatīvā telpa, jo, kā jūs teicāt, visas šīs te iespējas, kādas pastāv sabiedrībā ikvienam indivīdam iegūt informāciju... vai vispār tā teorija par vienotu informatīvo telpu, tieši ņemot vērā visas šīs modernās iespējas, nesabrūk?

A. Rožukalne.

Jā, bet man liekas, es to arī teicu... ja mēs runājam par tehnoloģijas definēto telpu... protams, mēs varam skatīties kādas vienotas pieejas.. Bet, jā, tā kā nav nekur definēts, ir definēta informācijas telpa, ir definēta medija telpa, bet nav definēta vienota informācijas telpa. Tad, izmantojot kaut vai kritērijus no informācijas telpas definīcijām, man ir grūti iedomāties un es īsti nevarētu piekrist, ka tā ir tāda teorētiska pieeja par vienotu informācijas telpu.

A. Rodiņa.

Vai jūs, lūdzu, tad varētu identificēt, kāda tad ir būtiskākā atšķirība starp informācijas telpu un informatīvo telpu un... kā jūs teicāt... arī mediju telpas jēdziens... Nu, pavisam tā ļoti vispārīgi, neejot detaļās un lai mēs varētu saprast...

A. Rožukalne.

Es laikam paralēli lietoju gan informācijas, gan informatīvā telpa... Tātad, ar to ir domāta informatīvā telpa. Vienu definīciju es jau nolasīju... Tātad, tur tā neietver tikai medijus, tā ietver arī citus informācijas sniedzējus, starppersonu komunikāciju, datu sistēmas. Cita definīcija saka, ka tā ir kopējas...

A. Rodiņa.

Es atvainojos.. Tad tie ir sinonīmi? Jūs teicāt, ka atšķiras vienotā...

A. Rožukalne.

Atšķiras...jā, paldies par precizējumu. Atšķiras, tātad, pēc šī vārda „vienotā” – tas nav skaidri definēts un tas nav saprotams, kas tieši ir vienots. Bet, jā... Principā es runāju par informatīvo telpu un tās definēšanu, gribēju saprast, kas drošības koncepcijā ir domāts ar vienoto informācijas telpu.

A. Rodiņa.

Jā... Paldies.

Un vēl viens.. Atkal pilnīgi pretrunīga informācija, ko mēs dzirdējam divās iepriekšējās tiesas sēdēs, proti, tātad tika pausti viedokļi: ja nebūs Latvijas Sabiedriskajā medijā raidījumi vai daļa no programmas krievu valodā, tai skaitā krievu valodā, tad notiks šī te, nu, attiecīgās klausītāju grupas migrēšana uz citiem kanāliem, tai skaitā arī tādiem, kas nav, nu, varētu teikt, draudzīgi Latvijai, tātad uz nedraudzīgiem informatīviem kanāliem.

Savukārt otrs viedoklis, kas tika pausts tiesas sēdē, to NEPLP pārstāvis teica, ka tā viss noteikti nebūs, jo daudz kas ir atkarīgs no lietošanas paradumiem.

Kā jūs varētu komentēt šos divus kardināli, varētu teikt tā, pretrunīgos viedokļus?

A. Rožukalne.

Pirmais ir pamatots jau esošajos datos. Un tiešām rusofonā auditorija ir migrējusi pēc Krievijas Federācijas kontrolēto kanālu, kas bija ļoti, ļoti populāri un saskarsme ar to bija ārkārtīgi bieža un masīva, ir jau migrējuši dažādos virzienos, arīdzan uz tādiem informācijas avotiem, kas nepiedāvā profesionālu un kvalitatīvu informāciju. Jā, tur nav pretrunas. Mediju lietojums ir atkarīgs no paradumiem. Paradumos ir gan tāda ilgstoša veidojošā daļa, gan mainīgā daļa, kur cilvēkam rodas interese vai iespēja, vai kur viņš, tātad, meklē kādu konkrētu informāciju, kas viņu ir ieinteresējusi, un tas ir īstenībā ļoti jauna uzvedība mediju lietojumā, jo ir tik ārkārtīgi sarežģīta informācijas vide un piesātināta, ka cilvēks mēģina gan atlasīt, gan mērķtiecīgi definēt, kas viņam ir vajadzīgs, lai iegūtu sev nepieciešamo informāciju.

Es gribētu teikt, ka pašreizējās tendences rāda, ka risks, ka migrēs prom, pastāv, bet tas pastāv tad, ja sabiedriskajiem medijiem būs grūtības sasniegt rusofonās auditorijas. Tad, protams, cilvēkiem informācijas vajadzība ir viena no būtiskām vajadzībām, lai pastāvētu sabiedrībā, tad, protams, kādas daļas auditorijas varētu migrēt uz dažādām platformām. Un tāpēc es arī ļoti atbalstītu, ja runājam par kanāliem, tad nevis televīzijas vai radio kanālus, bet sabiedrisko mediju kanālus, kas ir jau ļoti spēcīgi, piemēram, WhatsApp pieejams, Telegramm, kas būtu ļoti noderīgi.

I. Kucina.

Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem.

Lūdzu, Briedes kundze.

J. Briede.

Jūs tā kā uzsvērāt to redakcionālo brīvību un tos principus. Bet, nu, šie principi, cik es tā nojaušu, ir izstrādāti tādos miera apstākļos. Vai visi šie te principi tādā pašā mērā ir attiecināmi arī kiberkaram līdzīgās situācijās?

A. Rožukalne.

Jā, un tie joprojām ir svarīgi. Bet jums ir taisnība, ka specifiskos apstākļos un es arī pati esmu mēģinājusi pētīt, veidojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas tieši kara atspoguļojumam, bruņota konflikta, terorisma un tā tālāk... ka redakcionālā neatkarība jau nenozīmē nedomāšanu par savas sniegtās informācijas efektiem vai sekām radītajām. Un tā ir vispārzināma prakse, ka sevišķi kara apstākļos... man tagad grūti atcerēties tieši par kiberapdraudējuma apstākļiem, bet tur arī ir īpaši nosacījumi, lai aizsargātu gan sabiedrību, gan mediju darbību, mediji pielāgo savu darbību, lai neapdraudētu drošību. Piemēram, arī es zinu no kolēģu stāstītā, kas strādā Ukrainā, ka viņiem ir ierobežojumi noteiktu informāciju paust. Tāpat līdzīgi ierobežojumi attiecas uz ļoti sensitīviem jautājumiem, specifiskām grupām, kas nav saistīti tikai ar tādu tiešām bruņotu vai kaut kādiem kara formātiem. Arī citos gadījumos... tāpat, redakcionālās neatkarības ievērošana jau neatceļ pārējos profesionālos principus un arī ētikas normas un ētikas normas... Profesionālās ētikas normas aizsargā gan... piemēram, pilnīgi no citas puses varam paskatīties, bet līdzīga situācija, kas var radīt ilgstošu kaitējumu, neatgriežamu ļaunumu, piemēram, kādā veidā atspoguļot nepilngadīgus noziedzniekus vai cilvēku mentālās veselības problēmas... Tāpat, līdzīgi arī tādi paši... redakcijas pieņem lēmumus, ir atbildīgas, jo viens no principiem ir atbildīgums, tas ir atbildīgums par savas sniegtās informācijas ietekmi gan uz tās avotiem, gan uz sabiedrību kopumā.

J. Briede.

Nu, labi... Jūs teicāt, ka trīs ceturtdaļas no krievvalodīgajiem tiek sasniegtas ar sabiedriskajiem medijiem.

A. Rožukalne.

Nē, no Latvijas iedzīvotājiem, krievvalodīgajiem – 66 procenti.

J. Briede.

Nu, labi, 66 procenti. Un pētījumi rādot, ka 85 procenti no krievvalodīgajiem skatās citādāk uz karu Ukrainā. Tātad, jūs teicāt, ka ir, tātad, ir šī ietekme pozitīvā... Tad kā jūs izskaidrosiet, ka joprojām 85 procenti karu vērtē citādāk?

A. Rožukalne.

Jā, es atceros šo fragmentu no tiesas diskusijas. Nu, es domāju, ka tas ir pētnieku uzdevums izskaidrot. Tie ir kvantitatīvi dati, kas rāda, tātad, kur ir salikts kopā vai nu respondentu atbalsts Krievijai Ukrainas kara iebrukuma situācijā, vai arī, ka šie cilvēki tā kā nav... neatbalsta nevienu no pusēm. Es arī uzskatu, ka tas ir ļoti biedējoši.

Un būtībā arī bez datiem es to varētu saistīt ar ilgstošo Krievijas Federācijas kontrolēto mediju ietekmi. Bet tikai kā vienu faktoru.

Es arī kritiski vērtētu līdzšinējo gan valodas politiku, gan integrācijas panākumus. Tas ir ļoti daudzu faktoru kopums, tostarp, faktori, kur... nu, jā... kas veido dažādu Latvijas iedzīvotāju identitātes. Bet es ļoti atturētos saistīt tiešā veidā sabiedrisko mediju satura valodu ar cilvēku uzskatiem par karu Ukrainā, jo visās valodās, teiksim, ir pausts atbalsts Ukrainai un atbalstītas humānās vērtības.

J. Briede.

Labi, paldies.

Un tad vēl viens jautājums. Jūs tātad runājāt arī par šo te mazākumtautību tiesībām saņemt informāciju krievu valodā. Un tad, kā jūs saprotat šīs te mazākumtautības, vai tās ir tās grupas, kas ir iebraukušas Latvijā sen atpakaļ un cenšas saglabāt savu senču valodu un kultūru, vai arī jūs, tomēr skatāties uz mazākumtautībām kā vienu pamatā lielu grupu, kas iebrauca okupācijas laikā Latvijā, kā tāds padomju cilvēks, kas runāja krievu valodā, turpina runāt un nemācīties, daļa no viņiem turpina nemācīties latviešu valodu... tātad tieši tie, kurus mēs tagad gribam sasniegt ar to, ka mēs runājam krieviski. Vai jūs viņus tiešām uzskatāt kā piederīgus mazākumtautībām šajā te klasiskajā izpratnē?

A. Rožukalne.

Klasiskajā izpratnē... Jūs domājat kuras pazīmes? Ka šīs konkrētās tautības pārstāvju ir mazāk nekā citu tautību pārstāvji?

J. Briede.

Nē, nē... Tās, kas ir vēsturiski ieradušās Latvijā, tā piemēram... nu, mums ir arī uzskaitīts... Tad, kad mēs konvenciju ratificējam, tur mēs arī norādījām, ko mēs uzskatām... arī krievi ir viena no tām vēsturiskām grupām. Bet vai tie cilvēki, kurus mēs cenšamies sasniegt, tiešām ir viena no tām vēsturiskām grupām, kas savulaik iebruca, kā ukraiņi, poļi, baltkrievi, ebreji, arī savulaik romi, kas tātad cenšas saglabāt šo savu senču valodu, kultūru? Vai arī tā grupa lielā... viņi... nu, vēsturiski vai tā kā mēs varētu viņus uzskatīt, ka viņi pieder pie šīm mazākumtautībām? Vai viņi vienkārši ir viena liela... kā Dravnieks saka... *homo soveticus* grupa un kas patiesībā nemaz nav tā, teiksim, nesasniedz to, lai viņus saukt par minoritātēm... nesasniedz tos mērķus, kas arī konvencijā par minoritātēm ir iestrādāti.

A. Rožukalne.

Jā, ļoti sarežģīts jautājums. Es atturēšos atbildēt, jo man būtu vajadzīgas lielākas pārdomas. Es domāju, ka *homo soveticus* ir tiešām starptautiskā zinātnē, politikas zinātnē, termins, bet tas attiecas uz konkrētu vērtību un uzvedības aspektiem, retāk kā uz tautību. Un jā, es varētu... nu, ja jums tas palīdz... šķiet, definīcijai atbilstoši šīs ir vēsturiskās minoritātes, etniskās minoritātes, protams, daudzas citas minoritātes Latvijā ir... Tad jā, varētu teikt, ka tās kvalificējas mazākumtautību statusam pēc dažādām konvencijām, bet es domāju, ka to grupu, ko jūs minat, tā arī ir dažāda, tā nav visa vienāda, protams. Diemžēl, tajā ir cilvēki, kas neatzīst Latvijas neatkarību un nevēlas mācīties latviešu valodu, un dzīvo nostalgijā pēc padomju realitātes. Jā, mēs viņus varam saukt par cittautiešiem, mēs varam saukt par rusofono grupu atkarībā no valodas lietojuma.

I. Kucina.

Paldies.

Turpināsim.

Krūmiņas kundze, lūdzu!

V. Krūmiņa.

Jā, paldies.

Man ir jautājums no tieši no latviešu valodas kā valsts valodas aizsardzības. Tas, ko dažādos pētījumos, tieši arī starp citu, valodnieki pārmet par to, ka... nu, tā kā ar normatīvo regulējumu viss ir kārtībā, bet tieši ar latviešu valodas lietojumu ir problēma, un tieši tā problēma ir vairāk varbūt no mums kā sabiedrības, ka mēs neradām

nepieciešamību cittautiešiem lietot tieši latviešu valodu, mēs bieži vien arī tādā sadzīvē pārejām uz citu valodu, ko mēs tā kā paši zinām, un neradām šo nepieciešamību.

Un sakiet, lūdzu, vai neiznāk tomēr tā, ja Sabiedriskais medijs, kurš tagad arī veido, teiksim, programmas, daļu programmu, es teikšu, krievu valodā, es nerunāšu par citām mazākumtautību valodām... kur varbūt būtu citi mērķi, vai šeit arī nav tas aspekts, ka mēs tad neradām šiem cilvēkiem tomēr vēlmi, nepieciešamību saņemt ziņas, klausīties informāciju latviešu valodā? Mani katrā ziņā ļoti uzrunāja jūsu dāņu piemērs, kur tika runāts par šo vieglo valodu... jā, vieglajā valodā...

A. Rožukalne.

Jā, bet tas ir domāts tieši iebraucējiem, lai viņi var pakāpeniski gan būt informēti par aktuālo, gan arī mācīties dāņu valodu. Tas ir piemērs no manas meitas pieredzes, kas mācījās Dānijā un tādā veidā arī bija zinoša par to, kas tur notiek, un šobrīd arī prot dāņu valodu.

V. Krūmiņa.

Jā, bet tagad par to latviešu valodas lietojumu. Vai tomēr tas, ka tieši Sabiedriskais medijs veido šādas programmas, vai tas arī nav tāds viens solis, ka mēs kā sabiedrība neradām šo nepieciešamību? Paldies.

A. Rožukalne.

Tā tad... Es domāju, ka šeit ir dažādas nepieciešamības. Tā tad viena – pēc informācijas. Un tad sasniegt šo grupu atkal no mediju puses un tamlīdzīgi. Es domāju, ka tā ir iesakņojusies diezgan ilgstoša tradīcija arī jau no pirmās brīvvalsts laikiem, ka ir medija saturs dažādās valodās un, protams, padomju okupācijas ārkārtīgi garais periods un tas, ka sabiedriskie mediji tika ātri pārveidoti no tā laika, teiksim, autoritāras valsts propagandas līdzekļiem, ir viens no iemesliem, kāpēc ir, nu, teiksim, tieši Latvijā un vispār šajā Eiropas daļā šī tradīcija mediju vidē, kas citās valstīs varbūt bija daudz... nu, piemēram, kā Polijā, kur sabiedrība daudz homogēnāka no etniskā viedokļa līdz šim bijusi, pirms ļoti daudz ukraiņi tur iebrauca. Tas jautājums ir saistīts ar izmaiņām, kas nebija notikušas arī izglītībā, citās jomās, jo tajā es sadzirdu tādu kā... nu, kaut kādu veidu, kā piespiešanas izskanējumu, ka, teiksim, nu... kas, diemžēl, mediju lietojumā īsti nedarbojas, it sevišķi, ja ir ļoti daudzi avoti. Un es arī sekoju šim diskursam, bet es nepiekrītu tādām pašvainošanas diskursam, ka tagad tie visi cilvēki, kas nenodrošina valodas vidi, tagad jūtas vainīgi un meklē paniski, kā tagad to visu labot. Es domāju, ka tur ir daudz sarežģītāk. Ir tieši dažādi sociālie procesi un sociāli psiholoģiskie procesi, kur ir daudz labāki par mani kā eksperti, kas varētu jums atbildēt.

Bet es redzu šo kā dinamisku, kā īstenībā pārejas posmu, un tādi jau ir bijuši sabiedrisko mediju vēsturē ar diezgan skaidru iespēju, ka ar laiku arī nebūs krievu valodas satura un tam nebūs vajadzības, izņemot varbūt tiešām kādus ārkārtas gadījumus.

V. Krūmiņa.

Paldies.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim ar pieteikuma iesniedzēju jautājumiem.

Stuckas kungs, būs? Lūdzu!

A. Stucka.

Jā, godātā tiesa, būs pāris jautājumi.

Paldies par izsmeļošo skaidrojumu un tāpat par rakstisko viedokli, gan arī par atbildēm uz jautājumiem, kurus šodien devāt, un saistībā ar to man ir daži jautājumi.

Sakiet, jūs savā uzstāšanās runā runājāt, ka jūs iestājaties pret mediju pārregulāciju. Un šajā sakarā, ja skatās uz šo likumu, kuru šobrīd vērtē Satversmes tiesa un konkrēto pantu „Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības principi”, tad šī sestā daļa viņa runā par latviešu valodas lietojumu, tai skaitā nacionālas un tiesiskas valsts stiprināšanu, savukārt septītā daļa runā par šīm mazākumtautību tiesībām. Citastarp, sestajā daļā arī ir runa par mazākumtautību vēsturi un ikdienu, ar to saprotot arī, iespējams, viņu vajadzību apmierināšanu.

Šai sakarā man ir jautājums. Ja ir šāda sestā daļa, kas runā par latviešu valodu kā valsts valodu, kā vienīgo valsts valodu, kāpēc ir nepieciešama šī septītā daļa?

A. Rožukalne.

To jums jāprasa likumdevējam. Es pieļauju, ka likumdevējs saskaņoja šo, manuprāt, mūsdienīgo regulējumu, kā zināms, nepilnus piecus gadus tas ir spēkā, tātad arī ar starptautiskajām dažādām saistībām, kādas Latvija ir uzņēmusies.

Bet es varbūt nesapratu, kāds tam sakars ar to, ka es izteicu piesardzību pret pārregulēšanu. Es ar to domāju pastāvīgu, jaunu arvien nosacījumu detalizētu, tādu uzdevumu vai ierobežojumu uzlikšanu mediju regulējumā.

A. Stucka.

Skaidrs. Es sapratu jūsu atbildi.

Ar to ir saistīts mans nākamais jautājums īstenībā. Tātad šo septītās daļas normu es vērtēju kā tādu, kas ir... lai var konstatēt tādu viennozīmīgas tiesiskas konsekvences trūkumu.

I. Kucina.

Un jautājums būtu?

A. Stucka.

Tas nozīmē, ka, sniedzot iepriekšējās tiesas sēdēs atbildes uz to, ko paredz šī norma, tātad bija pretrunīgi viedokļi – daļa skaidroja, ka tas paredz tiesības, daļa skaidroja, ka tas paredz pienākumu.

Līdz ar to man jums ir jautājums kontekstā ar šo. Vai, jūsuprāt, satura veidošana krievu valodā sabiedriskajam medijam ir pienākums vai tiesības?

A. Rožukalne.

Es domāju par šo jautājumu, skatoties jūsu diskusiju. Man visu laiku... Es atbildēju tā. Pirmkārt, es neredzu lielas pretrunas, jo tur ir ļoti daudz nosacījumu un šis ir viens no tiem, starp sesto un septīto, kas ir tā kā savstarpēji papildinoši darbības principi. Es to redzu kā tiesības, bet kā pienākumu es saskatu otro šī panta daļu, kas paredz tātad piederības sajūtu radīšanu mazākumtautību pārstāvjiem. Es uzskatu, ka to var dažādos veidos un ka tas nav obligāti radāms... šī piederības sajūta, iekļaušanās vērtībās, kultūrā un tamlīdzīgi nav saistāma tikai un vienīgi ar krievu valodas lietošanu.

A. Stucka.

Skaidrs. Saprātu, paldies.

Vēl jautājums. Tātad, arī tiesas sēdē bija diskusija par šo satura veidošanu krievu valodā, un šajā sakarā man ir jautājums. Piemēram, Sabiedriskajā medijā... vai šo izšķiršanos, vai saturu lietot krievu valodā vai nelietot krievu valodā, tai vajadzētu būt SEPLP izšķiršanās vai paša medija izšķiršanās?

A. Rožukalne.

Tātad tas pieder pie sabiedriskā pasūtījuma un to veido SEPLP sadarbībā ar mediju. Savukārt medija izšķiršanās ir tas, kādā veidā šis saturs tiks veidots, bet pats princips...

A. Stucka.

Saturs krievu valodā ir SEPLP?

A. Rožukalne.

Jā.

A. Stucka.

Skaidrs. Saprātu.

Sakiet... Arī iepriekšējā tiesas sēdē tika runāts par to, ka Ukrainā bija pieredze vispār aizliegt saturu krievu valodā. Un sakiet, vai, jūsuprāt, būtu pieļaujama situācija, ka Saeima ar likumu vai ar lēmumu nosaka pienākumu sabiedriskā medijā saturu noteikt tikai latviešu valodā, aizliedzot lietot krievu valodu?

A. Rožukalne.

Jā, es esmu sekojusi līdzī Ukrainā pieņemtajiem lēmumiem un ar dziļu cieņu iztuos pret to, un līdz ar to tā mana atbilde uz jautājumu būtu, ka tad būtu jābūt skaidram pamatojumam. Tas nevar būt tā deklaratīvi, ir jābūt skaidram pamatojumam un mērķim, ko tādā veidā vēlas panākt, vai kaut ko aizsargā vai kaut ko panākt.

A. Stucka.

Jūsuprāt, ar Nacionālās drošības koncepciju nepietiek?

A. Rožukalne.

Nē, nu mēs, protams, varam vēl turpināt apspriest jau kuro gadu Nacionālās drošības koncepciju. Bet, jā, es uzskatu, ka Nacionālās drošības koncepcijā, kurā ir ļoti labi aspekti attiecībā uz informācijas vides aizsardzību... šis viens datums... tam nav pietiekama pamatojuma iekļaut, jo tad būtu, piemēram, vajadzīgs datums, kad tiešām visos izglītības līmeņos ir, piemēram, no konkrēta datuma pieejamas zināšanas par mediju lomu demokrātiskā sabiedrībā. Tāds datums tur nav, lai gan tur ir minēts būtisks aspekts – sabiedrības mediju pratība – un vienīgais datums attiecas uz sabiedriskajiem medijiem. Tas, man šķiet, ir nesamērīgi un nesamērīgi tikai tāpēc, ka tur es nesaskatu pamatojumu tam. Tāpat kā jūsu šim jautājumam, ka tagad Saeima vienā dienā nolems, teorētiski var tā būt, bet tam ir jābūt īpašiem apstākļiem, kāpēc tas ir tā nolemts.

A. Stucka.

Es saprotu... Es rūpīgi izlasīju jūsu rakstveida viedokli un jūs tur norādāt, ka sabiedrisko mediju dibināšanas mērķis paredz mazākumtautību auditorijas sasniegšanu. Es meklēju šo dokumentu un neatradu.

A. Rožukalne.

Es nezinu, kādu dokumentu... Dibināšanas mērķis... Nē, nu... tas ir viens no mērķiem, viens no daudzajiem mērķiem. Ja ir jāsasniedz visa sabiedrība, tad daļa no tām ir mazākumtautības.

A. Stucka.

Vienkārši es neatradu dokumentu, kur ir rakstīts, ka Sabiedriskajā medijā saturs ir krievu valodā.

I. Kucina.

Atbilde ir sniegta, kolēģi. Atbilde ir sniegta.

A. Rožukalne.

Nē, nu, es varu jums pameklēt dažādus dokumentus. Es izmantoju gan starptautisku... starptautisko akadēmisko literatūru...

A. Stucka.

Pēdējais jautājums. Jūs rakstāt arī savā rakstveida viedoklī, ka mazākumtautības sabiedriskajiem medijiem uzticas būtiski mazāk kā pārējā sabiedrības daļa. Sakiet, kāpēc krievu auditorija neuzticas sabiedriskajam medijam?

A. Rožukalne.

Vairāki iemesli. Vispārējais iemesls, ka, tātad, mazāka daļa lieto. Tā ir pierādīta kopsakarība, ka cilvēki lieto medijus, kuriem uzticas. Un tad, kad tiek uzdoti jautājumi par sabiedriskajiem medijiem cilvēkiem, kuri tos nelieto, tad ir augstāks šis neuzticēšanās procents.

Otrkārt. Ir dažādi aizspriedumi, saistīti ar sabiedrisko mediju vēsturisko izveidi un tātad saistība ar valsti, kurai neuzticēšanās daļa ir... nu, kā daļa no neuzticēšanās citām sociālajām institūcijām. Un mediji kā viena no tādām sociālās infrastruktūras institūcijām – tātad arī, ja ir kopīgā neuzticēšanās, tad arī tā tiek attiecināta uz sabiedriskajiem medijiem, kas pamazām mainās. Tas ir pozitīvi. Sastopoties ar saturu, cilvēki sāk uzticēties sabiedriskajam medijam. Protams, tas ir lēns process, jo uzticēšanās ir ārkārtīgi sarežģīta, sarežģīts no veidošanās viedokļa. Tur ir jābūt cilvēkam pārliecinātam, ka viņa, nu, teiksim, vērsšanās pie sabiedriskā medija sniegs viņam nepieciešamo drošības sajūtu, tāda veida informāciju, uz ko viņš var paļauties. Jā.

I. Kucina.

Paldies. Vēl kas būtu piebilstams?

A. Stucka.

Paldies par jūsu sniegtajām atbildēm. Nebūs vairāk jautājumu.

I. Kucina.

Paldies.

A. Rožukalne.

Paldies par jautājumiem.

I. Kucina.

Vēl turpināsim, Rožukalnes kundze.

Vēl no Saeimas pārstāves... Lūdzu, jā...

L. Jambuševa.

Paldies. Nebūs.

I. Kucina.

Nebūs jautājumu. Lieliski.

Rožukalnes kundze, paldies jums par jūsu laiku, iespēju un arī padziļināto analīzi. Attiecīgi, novēlēsim jums jauku dienu...

A. Rožukalne.

Paldies, paldies par jautājumiem.

I. Kucina.

... un turpināsim tālāk uz klausīt socioloģijas doktori Initu Mieriņas kundzi.

Jā, lūdzu!

I. Mieriņa.

Jā, labdien, cienītā tiesa!

Es sāksu ar to, ka arī es, līdzīgi kā Rožukalnes kundze, esmu savu viedokli nosūtījusi arī rakstiski, un šodien mans mērķis vairāk bija, teiksim, īsos vārdos reiterēt galvenās viedoklī paustās domas.

Gribu arī uzreiz atgādināt to, ka, protams, es neesmu arī ne politiķis, ne jurists, un līdz ar to mani komentāri vairāk būs balstīti uz sabiedriskās domas aptauju socioloģiskā analīzē, kas arī, es ceru, palīdzēs mazliet piezīmēt kontekstu, kurā visas šīs diskusijas notiek.

Sāksu ar to, ka ir ļoti svarīgi atcerēties un pat pastāvīgi turēt atmiņā to, kādā kontekstā šie lēmumi tiek pieņemti. Pirmām kārtām, Latvija, protams, ir savā ziņā īpašā situācijā ar to, ka mazākumtautību skaits un daļa Latvijas sabiedrībā ir ārkārtīgi liela. Un, atbilstoši. 2024. gada datiem, tāpat aptuveni 37 procenti ir uzskatāmi par citu tautību, pamatā krievu tautības, pārstāvjiem. Kā arī tika minēts iepriekš, es vēl vēlos to akcentēt tieši arī kā pētniece, kas ir ļoti daudz pētījusi šos jautājumus gan ar kvantitatīviem datiem, gan arī izmantojot padziļinātas intervijas arī ar pašiem mazākumtautību pārstāvjiem, ka mēs redzam ārkārtīgi lielas atšķirības tajā, kā latvieši un krievu valodā runājošie Latvijas iedzīvotāji saskata daudzus jautājumus.

Jau tika minētas atšķirības viedoklī par atbalstu Ukrainai. Taču mēs to redzam arī daudzos citos ārkārtīgi svarīgos jautājumos, tai skaitā, piemēram, viedoklī par to, kā

Latvija nonāca Padomju Savienības sastāvā, tai skaitā arī viedoklī par to, vai Krievija ir vai nav uzskatāma par draudu Latvijai, un tamlīdzīgi. Tātad, vēl mēs arī redzam ārkārtīgi lielas atšķirības tajā, cik lielā mērā latviešu un mazākumtautību pārstāvji uzticas dažādām institūcijām, tai skaitā gan valdībai, gan medijiem, gan arī dažādām citām institūcijām, un ir vērojama ļoti liela neuzticēšanās un tā ir arvien augoša Latvijas krieviski runājošajā sabiedrības daļā pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā. Un, protams, šī sašķeltā vēsturiskā atmiņa un sašķeltais skatījums pastāvīgi ir identificēts kā liela problēma un tieši tādēļ arī daudz ticis runāts par sašķelto mediju telpu, meklējot skaidrojumu, kādēļ mūsu sabiedrība ir tik sašķelta.

Bet vienlaikus ir jautājums par to, kas tad ir šis iemesls, kādēļ mēs redzam tik lielas viedokļu atšķirības? Vai patiešām mēs varam rādīt ar pirkstu uz medijiem un teikt, ka tas ir tas galvenais iemesls, un jo īpaši tieši tas, ka Latvijas sabiedriskie mediji ir raidījuši arī krievu valodā, un arī domāt par to, kas tad, teiksim, kāda būtu situācija, ja šie mediji saturu krievu valodā nepiedāvātu. Tātad, vai mēs varam sagaidīt, ka šādā te situācijā, tātad, Latvijas sabiedrība kļūtu saliedētāka uz latviešu valodas pamata, kā to paredz Satversme un Valodas likums, vai arī tieši pretēji, mēs varam sagaidīt zināmas sabiedrības daļas atsvešināšanos? Un tie ir arī jautājumi, uz kuriem ko es meklēju atbildes pati, arī padziļināti analizējot dažādus pētījuma datus, ko mēs ar kolēģiem esam īstenojuši pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā.

Un atbilde nav tik vienošķīmīga. Es arī mazliet pievērsīšos tam, kas tika runāts iepriekš. Atbilde nav tik vienošķīmīga – vienā ziņā, jā un vienā ziņā – nē. Un es paskaidrošu, kādēļ.

Tātad, pirmkārt, kas ir ļoti būtiski, ir tas, ka arī jaunākie pētījumi pēc tam, kad tika aizliegti Krievijas propagandas mediji Latvijā, rāda, ka tomēr aptuveni ceturtdaļa Latvijas iedzīvotāju, kam dzimtā valoda nav latviešu valoda, vismaz dažreiz izmanto Krievijas ziņu portālus, piemēram, kā Lenta.ru, Новости un tamlīdzīgi. Un kopumā ja skatās, kas vispār vismaz šad tad ieskatās Krievijas propagandas kanālos, tad tā ir aptuveni puse no tiem Latvijas iedzīvotājiem, kam dzimtā valoda nav latviešu. Tas pašreizējos apstākļos, kā saprotams, ir ļoti liels un būtisks risks, jo Krievijas propaganda, kā arī pētījumi liecina, pietiekoši efektīvi sasniedz arī iedzīvotāju prātus.

Interesanti ir tas, ka mūsu pētījumi liecina, ka pēc Krievijas mediju aizlieguma Latvijā rezultāts bija tāds, kā arī Rožukalnes kundze minēja, ka cilvēki aizgāja dažādos virzienos. Aptuveni trešā daļa, tātad, atrada kaut kādu veidu, kā piekļūt bloķētajiem kanāliem... ir YouTube, ir sociālie mediji un tā tālāk. Aptuveni trešdaļa atrada alternatīvus avotus, un aptuveni trešdaļa neaizgāja īsti nekur. Tātad, nu faktiski viņu informētība un piekļuve informācijai mazinājās. Tātad tas secinājums no tā ir, ka nebija tā, ka tas noveda pie tā, ka šie cilvēki, kas skatījās šos kanālus, būtu aizgājuši pie Latvijas kanāliem, vēl jo vairāk – pie kanāliem latviešu valodā.

Būtiski ir arī tas, ka daudzi no tiem, kas izmanto un izmantoja Krievijas propagandas medijus, vismaz šad tad ieskatījās vai skatījās arī, tātad, krievu valodā raidošajos Latvijas kanālos, tai skaitā skatījās LSM krievu valodā vai arī Latvijas Radio-4. Un tas būtībā nozīmē, ka šie Latvijas valsts finansētie avoti nodrošināja Krievijas propagandas medijiem alternatīvu informāciju nozīmīgai sabiedrības daļai, kas citādi ir ļoti pakļauti šo Krievijas propagandas mediju ietekmei.

Par to, ka šī ietekme ir bijusi pozitīva, liecina aptauju dati, kas atklāja, ka daudzos jautājumos saistībā ar Ukrainu un Krieviju tiem Latvijas iedzīvotājiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu, kas izmantoja LSM krievu valodā un Latvijas Radio-4, viedoklis ir tuvāks latviešiem, nekā tas ir tiem, kas skatās tikai Krievijas propagandas kanālus. Un tādējādi šo kanālu darbība nevar gluži tikt uzskatīta par tādu, kas te bijusi tā, kas ir šķēlusi Latvijas sabiedrību. Var izteikt alternatīvu argumentu, ka faktiski šajos apstākļos tieši sabiedriskie mediji, nodrošinot informāciju krievu valodā, ir palīdzējuši nodrošināt objektīvu, saskanīgu informāciju gan latviešu, gan arī krievu un citās valodās.

Kāpēc tā tas ir īpaši būtiski? Es gribu papildināt. Mēs pētījumos redzam, it īpaši pēdējā laikā, ka Latvijā dzīvojošie iedzīvotāji, kam dzimtā valoda nav latviešu, principā ir kļuvuši neinformētāki par politiskajiem notikumiem, viņi principā mazāk skatās ziņas, principā mazāk iesaistās politiskajos procesos. Mēs varam teikt, ka mazinās, būtībā Latvijā mazinās pilsoniskā iesaiste, mazinās demokrātijas kvalitāte līdz ar to, ka cilvēkiem nenonāk pietiekami daudz uzticamas informācijas. Protams, atkal daļēji mēs varam teikt, ka iemesls tam ir ārkārtīgi zemā uzticēšanās medijiem kā tādiem. Krievu valodā runājošie cilvēki Latvijā principā rāda ļoti zemu uzticēšanās rādījumus medijiem – gan Latvijas medijiem, gan Krievijas medijiem, gan Rietumu medijiem, tātad kopumā mēs redzam ļoti, ļoti zemu uzticēšanos medijiem. Kāpēc vēl tas ir būtiski? Tas ir būtiski tādēļ, ka vienotās informatīvās telpas kontekstā ļoti daudzi krievu valodā runājošie izmanto dažādus informācijas kanālus. Tātad nav tā, ka viņi skatās, piemēram, tikai vienu, viņi skatās, teiksim, liela daļa skatās, teiksim, tie, kas to var, arī kanālus latviešu valodā, arī Rietumu kanālus un tātad dažādus informācijas avotus. Taču problēma ir tāda arī, kā liecina pēdējo mūsu aptauju dati, ir tas, ka ļoti daudziem nu jau ir izveidojies viedoklis par to, ka vispār ir grūti saprast, kur ir patiesība, ka nevienam medijam īsti nevar uzticēties.

Tam ir dažādi iemesli. Te jau iepriekš tika minēti, es pilnīgi pievienojos Rožukalnes kundzes teiktajam. Varu vēl tikai papildus papildināt ar to, ka šī te doma par to, ka nevienam īsti nevar ticēt, ka nevar zināt, kur ir patiesība, tā ir arī apzināta Krievijas propagandas daļa. Jā, tātad veidot šo pārlicību, ka nu neviens jau īsti nevar zināt, kas tad notiek un kur tad ir patiesība. Un diemžēl mēs redzam, ka tā ir ļoti lielas Latvijas krievvalodīgo daļas izveidojusies pārlicība. Tātad, stiprināt uzticamību medijiem būtu

ļoti būtisks uzdevums, ja mēs vispār gribam runāt par, teiksim, krieviski runājošās sabiedrības daļas informētību, lojalitāti valstij un tamlīdzīgi.

Lūk. Tātad nevar nepiekrīst arī pieteicēja norādēm uz nepieciešamību stiprināt latviešu valodas lietojumu un lomu Latvijā un, protams, ir izdarītas arī kļūdas pagātnē, kā jau arī mana kolēģe minēja – nepietiekoši varbūt savlaicīgi reforma izglītības jomā, varbūt vēl citi jautājumi. Un interesanti, ka arī mūsu pēdējās aptaujas liecina, ka pat krieviski runājošie Latvijas iedzīvotāji lielākoties piekrīt, ka Latvijas sabiedrības vienotībai būtu jābalstās uz latviešu valodu un kultūru un ka tas būtu tikai normāli un saprotami, ka tiek prasīts, ka Latvijā iedzīvotāji zina latviešu valodu.

Un vienlaikus, vērtējot šo jautājumu, mums ir jāskatās arī no Latvijas sabiedrības drošības viedokļa. Nevis no tā, ka, teiksim, kā mēs gribētu, lai būtu, mēs gribētu, lai visi zina un saprot un var lietot latviešu valodu un patērēt medijus latviešu valodā, bet vai viņi to reāli var, un, ja viņi to nevar, kādas tad ir no tā izrietošās sekas. Manā skatījumā ļoti svarīgs apsvērums ir tas, ka mums ir kritiski svarīgi nodrošināt uzticamu, kvalitatīvu mediju saturu arī tiem Latvijas iedzīvotājiem, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, tieši tādēļ, ka mēs redzam šo ļoti lielo atšķirību viedokļos, kā tas šobrīd ir. Lūk.

Otrs svarīgais punkts. Tātad, lai gan Latvijas iedzīvotāju svešvalodu prasmes laika gaitā ir uzlabojušās, joprojām ievērojama sabiedrības daļa latviešu valodu nezina vai zina to vāji. Mūsu pēdējie jaunākie pētījumi, kas bija vērsti tieši uz krievu valodā runājošajiem Latvijas iedzīvotājiem, liecina to, ka tie ir aptuveni 10 procenti Latvijas krievu valodā runājošo, kas faktiski vispār nezina latviešu valodu, tātad zem B līmeņa. Un, teiksim, tādās pilsētās kā Daugavpils, tas ir tuvu pie 30 procentiem. Tātad šie pierobežas reģioni ir jo vairāk riskanta zona. Brīvi latviešu valodā, relatīvi brīvi spēj runāt un saprasties un sazināties apmēram divas trešdaļas no tiem, kam dzimtā valoda nav latviešu. Tādējādi, ņemot vērā it sevišķi šos 10 procentus, ko es minēju, satura krievu valodā izslēgšana no sabiedriskajiem medijiem tikai daļā gadījumu novedīs, kā cerēts, pie alternatīva informācijas kanālu latviešu valodā izmantošanas, kas būtu vēlamais mērķis tātad, ka mēs vienojam šo vienu... mēs ceram sasniegt šo vienoto informācijas telpu, aiztaisām medijus krievu valodā, cilvēki pāriet uz latviešu valodas medijiem. Bet, kā jau minēju, tātad to mēs varam sagaidīt tikai daļā gadījumu. Citā daļā gadījumu mēs varam sagaidīt to, ka tieši veicināsies dažādu Kremļa propagandas kanālu popularitāte un ietekme, palielinot arī sabiedrības un viedokļu sašķeltību un valsts drošības riskus, un arī mazinoties šai sabiedrības daļas informētībai par dažādiem procesiem un attiecīgi palielinot politisko atsvešinātību un mazinot iesaisti sabiedriskajos procesos.

Tātad, atbildot uz jautājumiem, kas tika pacelti iepriekš, es varu apkopot šo tēzi ar to, ka daļa cilvēku šādos apstākļos tiešām sāks vairāk izmantot medijus latviešu valodā, bet tie ir tie, ar kuriem patiesībā ir mazākas problēmas. Tie, ir tie, kas jau zina latviešu valodu, kas ir lojāli Latvijas valstij... nu, tur mums būs vairāk šis saliedēšanās.

Bet būs cita daļa, kas patiesībā ir tieši tā problemātiskākā daļa no viedokļu, teiksim, apsvērumiem, kas tieši vairāk aizies kaut kādos nišas kanālos, kur vairāk saskarsies ar šiem te Latvijas drošībai riskantajiem viedokļiem.

Tātad, mēs būtībā varam runāt par viedokļu polarizāciju, ka būs viena daļa, kas aizies tur, un būs viena daļa, kas aizies tur.

Arī viedokļa pieteicējs ir minējis, ka būtībā Latvijā jau ir pietiekami daudz alternatīvo kanālu, bet paši mazākumtautību cilvēki tam īsti nepiekrīt. Lai gan problēma drīzāk ir nevis ar kanālu nepietiekamību, bet patiešām ar informācijas kvalitāti, par ko mēs arī runājām iepriekš.

Ņemot vērā iepriekš norādīto informācijas apkopojumu, tad mēs varam secināt, ka kvalitatīva satura nodrošinājums mazākumtautību valodā sabiedriskajos medijos var kalpot valsts drošības interesēm, mazinot valstij naidīgu, sabiedrību šķeļošu naratīva izplatību sabiedrībā un veicinot mazākumtautību integrāciju. Un tieši šo apsvērumu dēļ pēdējos gados Igaunija apzināti un aktīvi stiprina informācijas piedāvājumu krievu valodā. Latvija attiecīgi ir izvēlējusies šim ceļam nesekot.

Tātad... jā... Es jau minēju par to, ka daudzi krievu valodā runājošie izmanto ļoti dažādus kanālus, jo neuzticas medijiem kopumā. Faktiski tieši tie, kas izmanto informāciju tikai krievu valodā, tātad, kas ir galvenā auditorija, kam būtu ļoti svarīgi saņemt uzticamu informāciju krievu valodā, tieši tā ir tā problemātiskākā grupa, kas mums arī aptaujās parādās, kas vairāk piesienas, tātad, atbalstam Krievijai, kas vairāk uzskata, ka Ukraina ir nacistiska valsts un tamlīdzīgi, visi šie viedokļi.

Lūk, tātad, protams, tas, ko es arī saku, tas viss ir kontekstuāli, tas viss mainās un var mainīties. Es arī piekrītu kolēģes teiktajam, ka, iespējams, ka pēc 20–30 gadiem šī jautājuma aktualitāte mazināsies pati par sevi, kā mēs redzam, ka jaunās paaudzes latviešu valodu zina jau labāk un arvien labāk, teiksim, iekļaujas sabiedrībā. Tā kā tas viss ir mainoši un plūstoši un būtu jāizvērtē patiešām, balstoties uz konkrētu situāciju un apstākļiem. Bet kā prioritāte, arī balstoties uz aptauju datiem, noteikti varu teikt, ka būtu jāizvirza latviešu valodas zināšanu stiprināšana sabiedrībā, izmantojot dažādus pieejamos līdzekļus, kas arī mazinās nepieciešamību pēc satura mazākumtautību valodās.

Teiksim, tas, kas īpaši varbūt nu ir satraucoši, ir, teiksim, strauja vai nekavējoša, vai tūlītēja, bez pārejas perioda satura mazināšana mazākumtautību valodās. Jo, balstoties uz manu iepriekš minēto, tātad tas nevar īsti tikt uzskatīts par efektīvu instrumentu mazākumtautību integrācijai un iekļaušanai vienotā informācijas telpā un var veicināt iepriekš aprakstītos riskus. Protams, ir liela nozīme tam, cik daudz satura ir sabiedriskajos medijos, kā arī tika minēts iepriekš, un tas šobrīd, kā jūs arī labi zināt, netiek regulēts. Mans uzskats būtu, ka atsevišķu programmu un raidījumu veidošana mazākumtautību valodā latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu Latvijā neapdraud. Un, protams, ir arī riski, ka daļai sabiedrības, kas vismaz vidējā līmenī latviešu valodu zina,

informācijas pieejamība viņiem ērtākā valodā var mazināt motivāciju izmantot informācijas kanālus latviešu valodā. Tā kā ir arī šī otra puse. Bet, protams, nevar arī nepiekrīst pieteicēja viedoklim par to, ka ir ierobežots finansējums sabiedriskajiem medijiem, un tādēļ ir svarīgi, lai satura piedāvājums mazākumtautību valodās neapdraudētu vai nemazinātu iespējas veidot kvalitatīvu saturu latviešu valodā.

Papildus, protams, ir arī jāņem vērā spriedze sabiedrībā, kas var... vismaz daļā sabiedrības var veicināt spriedzi arī tas, ja tiek turpināts, tātad, veidot saturu krievu valodā sabiedriskajos medijos, jo tas var izraisīt nesapratni, un situācijā, kad Krievija ir skaidrs drauds, apdraudējums un īsteno agresiju pret Ukrainu.

Lūk, tātad, jā... Un tātad visbeidzot vissvarīgākais... obligāta satura veidošana mazākumtautību valodās sabiedriskajos medijos noteikšana neņem vērā mainīgos apstākļus, kas prasa pielāgot sabiedrisko mediju piedāvājumu mūsdienās strauji mainīgiem apstākļiem. Tātad... nu... tas nebūtu atbalstāms.

Lūk, tātad, ja runā par aizliegumu kā tādu, jā... Ja tiek lemts aizliegt saturu krievu valodā sabiedriskajos medijos, tad arī, balstoties uz pētījuma datiem, varam secināt, ka tas tiktu sāpīgi arī uztverts mazākumtautību pārstāvju vidū, kā apliecinājums attieksmes pasliktinājumam un tas, ka viņi nav piederīgi Latvijai. Jau šobrīd mēs krievvalodīgo vidū to redzam ļoti skaidru, nu, teiksim, aizvainojuma sajūtu un neizpratni par patreizējiem procesiem, kas notiek attiecībā gan uz valodas lietojuma ierobežojumiem, gan arī uz izglītības reformu un tamlīdzīgiem, un tamlīdzīgiem jautājumiem, ko svarīgi ir daudz labāk skaidrot sabiedrībai. Bet arī ģeopolitiski, tātad, tas var radīt jaunu uzbrukuma līniju, propagandas materiālu tiem, kas vēlas norādīt uz Latvijā augošo nacionālismu un rusofobiju.

Tātad, vissvarīgāk valsts apdraudējuma apstākļos tas arī var mazināt piekļuvi kvalitatīvai un objektīvai informācijai sabiedrības daļai, kam valsts drošības un sabiedrības saliedētības apsvērumu dēļ tā visvairāk ir nepieciešama – Krievijas propagandas mediju ietekmē esošajiem krievvalodīgajiem Latvijas iedzīvotājiem, it īpaši Latvijas pierobežā, kuriem valodas zināšanas ir vājas.

Nu, lūk. Tātad... jā... Gan dažāda līmeņa politikas dokumenti, gan arī sabiedrība pati uzskata, ka saliedēta sabiedrība ir viens no svarīgākajiem Latvijas valsts drošības pamatiem. Tātad mums ir jādomā par to, lai visi lēmumi, kas tiek pieņemti, veicinātu sabiedrības saliedētību, un tieši tādēļ ir svarīgi balstīties uz datiem. Un tātad mazākumtautību valodās veidotās programmas un raidījumi patreizējos dezinformācijas un zemās uzticēšanās apstākļos ir ievērojami spēlētāji, kas veic šo valstij nozīmīgu funkciju, veicinot piederību valstij un nodrošinot iedzīvotājiem uzticamu un objektīvu informāciju.

Es arī gribu minēt to, ka, tātad, ja runā par vienotu informācijas telpu kā tādu, mazliet paturpinot, par ko tika diskutēts iepriekš, tad zināmā mērā tā ir tāda ilūzija, ka patreizējā fragmentētā informācijas vidē kaut kas tāds būtu iespējams, jo arvien vairāk

cilvēki iegūst informāciju sociālajos medijos, ko ir ļoti grūti kontrolēt, komercmedijos, kam ir atkal savi iemesli publicēt to, ko viņi publicē. Līdz ar to sabiedriskie mediji spēlē, iespējams, arvien mazāku lomu un kontrolēt to, kādai informācijai cilvēki piekļūst, kļūst arvien grūtāk. Latvijā ir reāli drošības un apdraudējuma riski. Mēs redzam daudzus pētījumus un, un, kā arvien vairāk pieaug, protams, dezinformācija, it īpaši dezinformācija sociālajos tīklos, ar kuru cīnīties ir ļoti, ļoti grūti un ļoti, ļoti svarīgi. Un tie ir īsti un ļoti nopietni izaicinājumi.

Taču tas, par ko mēs runājam šobrīd, tas, teiksim, tajā visā... jautājums ir, kādā veidā tas palīdzēs šo situāciju risināt. Tātad, ir svarīgi stiprināt latviešu valodas apguvi un lietojumu ikdienā. Es gribu arī aicināt... tātad, Latvijas Universitātes mūsu Filozofijas un socioloģijas institūta mājaslapā ir publicēts jaunākais ziņojums par to, kā varētu veicināt latviešu valodas apguvi un lietojumu ikdienā Latvijas krievvalodīgo iedzīvotāju vidū. Ārkārtīgi liels, apjomīgs, padziļināts pētījums gan uz aptauju, gan uz interviju pamata.

Nu. Lūk. Un vēl, protams, ko es varbūt kā noslēdzošo tēzi... ir tas, ka, nu, mums ir svarīgi arī mācīties no citu valstu pieredzes. Mēs redzam gan negatīvus piemērus, gan arī pozitīvus piemērus. Kā varbūt negatīvo piemēru, kas notiek, ja nacionālo valodu nestiprina un ļauj vienkārši visam iet savu ceļu, mēs varam minēt, piemēram, Uzbekistānu. Savukārt ir arī veiksmīgāki piemēri, kur daudzas reformas ir izdevies īstenot, nu, teiksim, tik ļoti nemazinot sabiedrības saliedētību, kā, piemēram, tā pati Igaunija. Tā kā mēs neesam izolēta valsts, mums ir arī citi piemēri, uz ko skatīties, bet patreizējā kontekstā patiešām vēlos aicināt domāt stratēģiski par to, kas Latvijai šobrīd ir svarīgāk gan no drošības viedokļa, gan no sabiedrības saliedētības viedokļa un kādas konkrētās sekas būs konkrētajiem lēmumiem.

Nu, kaut kā tā. Paldies.

I. Kucina.

Paldies.

Turpināsim.

Rodiņas kundze, lūdzu, jautājumi!

A. Rodiņa.

Man būs pavisam divi jautājumi īsi, jo ir grūti strīdēties ar datiem, ja jūs, kā es saprotu, prezentējat pētījumos balstītus datus, bet tomēr.

Jūs arī savā rakstveida viedoklī rakstījāt un šodien teicāt, ka ir apstākļi, kas liecina, ka jāveido, tātad, saturs mazākumtautību valodā un norādījāt primāri krievu valodā, jo daudzi nezina latviešu valodu. Bet kā jums šķiet, vai tas var būt arguments un vai nesanāk tā, ka ar šādu pieeju mēs pat neradām interesi mācīties latviešu valodu?

I. Mieriņa.

Ja runājam par latviešu valodas apguvi, arī sasaucoties ar kolēģes iepriekš minēto argumentu par to, ka, teiksim, mēs piedāvāsim satur tikai latviešu valodā, tas mudinās un rosinās cilvēkus tā kā vairāk arī būt šajā latviskajā vidē un labāk šo valodu apgūt. Tam ir divas puses.

Pirmām kārtām, valodas apguve būtu jāsākas ar skolām. Valodas apguve būtu jāsāk ar skolām. Tā ir tā vieta, uz ko mums būtu jākoncentrējas. Pretējā puse būtu... iedomājieties, ka mums tagad ir ārkārtas situācija valstī un mums visiem ir svarīgi sadarboties un saliedēties, un kopīgi risināt krīzes situāciju. Tā nebūs tā situācija, kad mēs pateiksim – nē, mēs tagad krieviski nerunāsim. Tāpēc, ka tas ir visai valstij, tas būtībā... šinī gadījumā mēs noliekam šo mūsu valodas vērtību pār Latvijas valsts nacionālās drošības vērtību. Tā kā es domāju, ka ir ļoti svarīgi izvēlēties vietu un veidu, kā mēs stiprinām latviešu valodu Latvijā. Un ir daudzi citi veidi un iespējas to darīt.

Jā, es absolūti piekřītu, arī jūs varat izlasīt šajā mūsu ziņojumā to, ka ir problēma tāda, ka latvieši pārkā daudz ir bijuši pretimnākoši un pieskaņojušies krievu valodai, un, jā, krievu valodai ir tendence būt dominējošai un, teiksim, nu, varbūt pārņemt dominēšanu dažādās savstarpējās situācijās. Tāpēc par šiem jautājumiem ir jādomā. Un, kā mēs arī ziņojumā secinām, ir jāpiemēro tāds tā kā maigā spiediena mehānisms, lai veidotu latviskāku vidi, lai cilvēkiem būtu lielāka saskare ar latviešu valodu un lai šo valodu apgūtu. Bet vienlaikus mums ir jādomā par to, ka mums ir svarīgi nodrošināt objektīvu, kvalitatīvu informāciju tai sabiedrības grupai, kas citādi būs tā kā Krievijas mediju, propagandas mediju ietekmē.

A. Rodiņa.

Paldies. Un es vēlējos precizēt. Tātad, jūsu pētījums, ko jūs arī izmantojat savā viedoklī un arī prezentējat, aptver tikai vai šo te sabiedrisko mediju lietojumu, ko mēs saprotam kā medijs – televīziju, radio... vai arī aptver tās digitālās platformas, kas ir?

I. Mieriņa.

Ir bijuši vairāki pētījumi pēdējo gadu laikā. Es neesmu droša, uz kuru jūs tieši atsaucaities. Ir pētījumi, kur tas tiek skatīts detalizētāk, piemēram, ar mūsu kolēģi Mārtiņu Gabrānu un Jāni Juzefoviču, arī mums tiek skatīts ļoti, ļoti detalizēti dažādi šie kanāli. Ir citi, kur tas varbūt mazāk ir. Bet patiešām ar to visu informāciju publiski var iepazīties jebkurš.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un pēdējais jautājums. Jūs zināt, ka tagad Sabiedriskais medijs, varētu teikt, sniedz pakalpojumu, nodrošinot LSM.lv portālā iespēju iegūt informāciju krievu valodā.

Sakiet, lūdzu... iespējams, jums nav vēl pētījumu dati tādēļ, ka šī jaunā koncepcija stājusies spēkā no 01.01.2026. gada. Bet, kā jums šķiet, vai šādas platformas esība nevarētu pildīt mazināt tos draudus, par ko jūs runājat savos pētījumos?

I. Mieriņa.

Jūs domājat LSM krievu valodā?

A. Rodiņa.

Jā, LSM krievu valodā.

I. Mieriņa.

Es domāju, ka varētu. Noteikti. Es domāju, ka varētu. Jo, redziet... runājot par to saliedēto informācijas telpu, es pilnīgi pievienojos arī Rožukalnes kundzes teiktajam, ka ne jau valoda ir tik ļoti tas drauds, kā tas saturs, kas ir medijā. Ja saturā krievu valodā var nodrošināt kvalitatīvu informāciju, kas ir saskanīga ar to, kas ir latviešu valodā, tad faktiski šādā veidā mēs, tieši otrādi, varam veicināt saliedētāku informatīvo telpu.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim.

Lūdzu, Briedes kundze!

J. Briede.

Jā, paldies.

Man ir jautājums par tiem 10 procentiem. Jūs teicāt, ka, tātad, 10 procenti nezina latviešu valodu, un tad viņi noteikti nepāries uz to... Vai jums ir ziņas, cik no tiem 10 procentiem šobrīd lieto šos te sabiedriskos medijus... vai vismaz aptuveni?

I. Mieriņa.

Tas man būtu jāpaskatās. Ja tiesai ir interese, es to varu paskatīties. Mums ir arī aptauju dati par to. Bet ir pilnīgi skaidrs, ka viņi latviešu valodā neskatās, jo viņi vienkārši neprot latviešu valodu.

J. Briede.

Bet ir arī skaidrs, ka vismaz daļa no tiem 10 procentiem tomēr lieto tos Latvijas medijus...

I. Mieriņa.

Jā, protams, ka medijus lieto... Protams. It īpaši, ja runā par radio un Latvijas Radio-4, kas ir arī vairāk tajos reģionos, kur šis jautājums ir aktuālāks.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Un tad otrs jautājums. Mēs te... mums ir tāda juridiska diskusija par to, vai tā apstrīdētā norma tā kā uzliek pienākumu obligāti veidot tos raidījumus arī citās valodās, vai vienkārši tā kā piešķir tādas tiesības. Un tad jūs izteicāties tā, ka, ja, teiksim, strikti norma nosaka, ka, neņemot vērā tos mainīgos apstākļus, ka tad tas īsti nav atbilstoši. Ja, teiksim, mēs to normu interpretējam tādā veidā, ka viņa uzliek pienākumu veidot, tad, jūsuprāt, tas nebūtu atbilstoši...

I. Mieriņa.

Es domāju, ka nē... Es domāju, ka ir jāskatās tiešām uz situāciju dinamiski, jo jau šobrīd situācija tomēr, teiksim, latviešu valodas zināšanu ziņā ir labāka, nekā tā bija pirms 10 vai 20 gadiem. Jā, pārmaiņas ir bijušas pārāk lēnas. Ir ļoti žēl, ka mēs esam tajā situācijā, kur mēs esam ar šiem 10 procentiem, ko es minēju. Bet ir jābūt gatavam tam, ka situācija patiešām var mainīties. Un, ja mazināsies šie drošības riski... vai ne... tad atkal apstākļi mainīsies un tad, iespējams, tas nebūs vairs tik būtiski, ka mēs nodrošinām saturu krievu valodā. Un tad patiešām mēs varam pāriet uz pilnībā latviešu valodā finansētu saturu.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim.

Krūmiņas kundze.

V. Krūmiņa.

Jā, paldies.

Sakiet, lūdzu, varbūt jūs mani precizējat, varbūt es nepareizi sapratu. Jūs tā kā saskatījāt riskus... tā kā izdarījāt secinājumu no tiem pētījumiem, ka pamatā tie mediju patērētāji, kuri patērēja tagad sabiedriskos medijus krievu valodā, principā ir diezgan liels risks, ka daļa no viņiem... nu, es vismaz saklausīju, ka tāda nozīmīga daļa varētu pāriet un sākt patērēt tieši šos Kremļa medijus jeb tā kā propagandas medijus.

Sakiet, lūdzu, vai tam ir arī tādi pamatā kaut kādi dati? Jo, no vienas puses, varētu teikt, ka man būtu pieņemums, ka, ja jau tie cilvēki patērēja mūsu sabiedrisko mediju, kurā absolūti nebija šādas propagandas, tad kāpēc viņi pēkšņi mainītu savu paradumu un sāktu meklēt tieši šādas propagandas medijus, jo, kā arī parāda šie dati, ir pietiekami daudz arī krievu valodā mediju, kuri absolūti nav šajā propagandas vidē.

Paldies.

I. Mieriņa.

Jā, nu es atgriezīšos pie tā, ko es jau teicu. Ļoti daudzi krievu valodā runājošie izmanto dažādus medijus. Tātad, tas nav tā, ka viņi izmanto šobrīd tikai un vienīgi, piemēram, kaut kādu konkrētu kanālu. Tā kā, ja šis saturs krievu valodā pazūd, cilvēki kaut ko dara. Tā daļa, kas latviešu valodā nerunā, un tie ir 10 procenti, ko es minēju, ir pilnīgi skaidrs, ka uz saturu latviešu valodā viņi gribēdami pāriet nevar. Tātad viņi vai nu vispār paliks ar mazāku informāciju, mazāk informēti, jeb arī viņi meklēs alternatīvu saturu krievu valodā. Spriežot pēc tā, kas notika pēc Kremļa mediju aizlieguma, mēs redzam, ka faktiski tas bija puse uz pusi apmēram, kas atrada vienkāršu iespēju šos te medijus skatīties kaut kur citur, un bija citi, kas atrada alternatīvus kanālus. Respektīvi, es sagaidītu to, ka, pirmkārt, tie būs tie 10 procenti, kas pilnīgi noteikti aizies uz krievu valodā runājošajiem... Bet uz kādiem tieši? Tas, protams, ir jautājums.

Ir svarīgi... protams, ir svarīgi arī, kāds ir saturs komerciālajos medijos krievu valodā. Ja mēs runājam kaut vai par krievu valodā Delfiem. Iespējams, ka daļa aizies uz krievu valodā Delfiem, vai ne nu. Mēs nezinām precīzi, ka viņi aizies tieši uz Kremļa medijiem, bet vienkārši es saku, ka tāds risks pastāv.

Kas vēl būtiski ir minēt... kaut vai Igaunijas piemērā. Apzinoties nepieciešamību pēc kvalitatīvas informācijas krievu valodā runājošajiem, viņi ne tikai nodrošina sabiedriskā medija, teiksim, raidījumus krievu valodā, bet viņi arī palīdz finansiāli, palīdz komercmedijiem, teiksim, radīt šo informāciju krievu valodā. Bet jau atkal es saku, tas tiek darīts konkrētā kontekstā, konkrētā risku un apdraudējumu kontekstā, lai veicinātu sabiedrības saliedētību un mazinātu šos te Krievijas propagandas riskus.

V. Krūmiņa.

Paldies.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim.

Pieteikuma iesniedzēji, Stuckas kungs, lūdzu, jums būtu jautājumi?

A. Stucka.

Nebūs jautājumi.

I. Kucina.

Nebūs. Paldies.
Saeimas pārstāvei?

L. Jambuševa.

Nebūs.

I. Kucina.

Arī nebūs jautājumu.
Labi.
Mieriņas kundze, paldies arī jums par laiku, par jūsu atbildēm. Novēlēsim jauku dienu.

I. Mieriņa.

Paldies.

I. Kucina.

Tagad pasludināsim 10 minūšu pārtraukumu un turpināsim tiesas sēdi, attiecīgi tālāk uzklausat pieaicināto personu.
Tātad atgriezamies zālē 12.10.

R. Polmane.

Lūdzu piecelties!

(Pārtraukums.)

R. Polmane.

Lūdzu piecelties, tiesa nāk.

I. Kucina.

Lūdzu, sēdieties!
Kā nākamajai vārds tiek dots Latviešu valodas aģentūrai, kuru pārstāvēs tās direktore **Inīta Vītola** kundze. Lūdzu!

I. Vītola.

Labdien!
Godātā Satversmes tiesa, Latviešu valodas aģentūra, līdzīgi citām tiesā pieaicinātajām personām, ir iesniegusi savu viedokli iepriekš rakstveidā un atbildējusi uz jautājumiem, skaidrojot gan valodu hierarhijas un valodas statusa lomu neatkarīgā valstī,

plašsaziņas līdzekļu īpašo vietu valsts un sabiedrības dzīvē, valodas izvēles un valodas lietojuma plašsaziņas līdzekļos saistību ar valsts valodas un citu valodu faktisko un reālo valodu hierarhiju. Sniegusi arī skaidrojumu par informatīvās telpas dalījumu. Šis dalījums tiek sekmēts, ja kādai sabiedrības grupai, kura šajā gadījumā ikdienā izmanto krievu valodu, tiek piedāvāta izņēmuma rakstura iespēja nelietot latviešu valodu informācijas ieguvei sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos. Un arī skaidroja noslēgumā vārda jeb izteikšanās brīvību, kas neietver ekskluzīvas tiesības kādas mazākumtautības valodas izvēlei saziņā. Un pielikumā atrodams arī atsevišķos saistošajos likuma pantos minēto vārdformu un ne tikai konkrētajos pantos, bet vārdformu „veido”, „var atvēlēt”, „lieto”, „tiesības lietot”, „ir pienākums” skaidrojums no tīri lingvistiskā viedokļa, respektīvi, gramatiski semantiskajā aspektā.

Tādēļ šodien vēlamies sniegt papildu informāciju, akcentēt varbūt dažus vēl būtiskus jautājumus aplūkojamo likuma normu aspektā, atbilstoši savai kompetencei.

Vispirms daži dati par valodas prasmi mazākumtautību grupā un valodu lomu sabiedrībā.

Latvijā, tāpat kā arī daudzās citās valstīs mūsdienās, mazākumtautību definējumā kā īpaši nozīmīgs kritērijs tiek izvirzīta vēsturiskā paaudzēm ilgā saistība ar valsti, tiek akcentētas šīs kultūras un identitātes atšķirības, kas ietver arī dzimto valodu vai etniskā mantojuma valodu.

Mēs zinām, ka pēc 1935. gada tautas skaitīšanas datiem krievu mazākumtautība veidoja 10 procentus iedzīvotāju. Padomju okupācijas rezultātā šis procents pieauga līdz 34 – tie ir 1989. gada tautskaites dati. Protams, ne dabiskās dzimstības, bet Padomju Savienības īstenotās imigrācijas un rusifikācijas politikas rezultātā. Savukārt 2025. gadā Latvijā pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem, piederību krievu tautībai norāda 23,3 procenti iedzīvotāju, kam seko citas mazākumtautības – baltkrievi, ukraiņi, lietuvieši – un tad jau var mazāk nekā 1 procentu vēl citas mazākumtautību grupas. Mēs arī zinām, ka aptuveni 40,5 procenti citu mazākumtautību pārstāvju, ne krievu mazākumtautības, kā dzimto norāda krievu valodu, un tās arī ir padomju laikā īstenotās rusifikācijas sekas. Tātad Latvijā ir vērojama izteikta etniskās mazākumtautības un lingvistiskās minoritātes disproporcija, kas arī ir, nu, šī te Padomju okupācijas režīma sekas.

Ja paskatāmies Latvijas Mediju politikas pamatnostādņēs 2024.–2027. gadam, tad rīcības uzdevumos ir minēts, ka Latvijā dzīvojošās mazākumtautības uzrunājamās latviešu valodā, lai sekmētu mazākumtautību piedalīšanos diskusijās par sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem un veicinātu viņu piederības sajūtu Latvijai, atspoguļotu sabiedrības daudzveidību, iekļaujošas sabiedrības veidošanos un veicinātu vienotas, nevis divkopienu sabiedrības pastāvēšanu. Tāpat tur ir norāde par nepieciešamību mazināt krievu valodas dominanci mazākumtautību vidū. Savukārt pašā tekstā, pamatnostādņu tekstā, no mazākumtautībām nav nosaukta neviena cita no valodām, kā tikai krievu

valoda, kas tekstā minēta 28 reizes, savukārt jēdziens „mazākumtautības valodas” pie-saukts četrreiz.

Pamatnostādņu tekstā ir arī norāde: pamatnostādnes ir tapušas laikā pēc Krievi-jas Federācijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā, tādēļ būtiski atzīmēt, ka mediju poli-tika šajā kontekstā ir cieši saistīta ar informatīvās telpas drošību. Nu, te gan jānorāda, ka ukraiņu valoda nav minēta ne reizi, vienreiz ir minēts valsts, Ukrainas valsts nosau-kums.

Gan iepriekš minētā statistika, gan arī šis te citētais fragments parāda, ka, runā-jot par mazākumtautībām, faktiski tiek domāts par vienas – krievu – etnisko grupu un tikai par vienu valodu – par krievu valodu, tādējādi sabiedriskajos plašsaziņas līdzekļos atbalstot komunikāciju ar sabiedrību krievu valodā, krievu valodu lietojot paralēli valsts valodai, tiek sekmēta nepamatota divvalodība. Hierarhiski šajā situācijā krievu valoda tiek pielīdzināta valsts un sabiedrības oficiālās saziņas valodai, kāda Latvijā ir vienīgi latviešu valoda.

Satversmes tiesas procesā aplūkotajā likuma normā kā viens no mērķiem – no-lūks pakalpojumu sniegšanai mazākumtautību valodā – ir norādīts: „lai veicinātu sa-biedrības integrāciju Latvijā kā nacionālā valstī”, kas ir pretrunā ne tikai ar valsts valo-das un mazākumtautību valodu lietojuma funkcijām, bet arī ar Satversmes preambulā teikto, ka latviešu valoda vienīgā var būt sabiedrības saliedētības pamats. Tas iestrā-dāts... šī te koncepcija ir iestrādāta gan valodas, gan integrācijas, gan arī, kā dzirdējām, Latvijas mediju un arī citos saistītos un valstī īstenoto rīcībpolitiku dokumentos.

Arī no valodas prasmes viedokļa nav nekāda pamata turpināt šo te tradīciju sa-zīnā ar mazākumtautībām lietot citas valodas, kā vien valsts valodu. Pēc Centrālās sta-tistikas pārvaldes veiktā pieaugušo izglītības apsekojuma datiem, 2022. gadā veikts un to veica pēc Eiropas Savienības Statistikas biroja izstrādātās metodoloģijas salīdzinā-mai datu izveidei Eiropā, latviešu valodu kopumā prot 89,3 procenti iedzīvotāju, kuru dzimtā valoda vai viena no divām dzimtajām nav latviešu valoda. Jāatzīst arī, ka aptu-veni 10 procenti, un te jau mēs to 10 procentus arī dzirdējām, pēc CSP datiem, ir vāja latviešu valodas prasme. Tas nozīmē, ka, visticamāk, prasmes līmenis ir A1 līmenī. Tie, savukārt, kas neprot valodu un var izmantot tikai dažus vārdus vai dažas frāzes latviešu valodā, ir 1,4 procenti. Tātad šī te ir nespēja sazināties vispār latviešu valodā faktiski. Tas sakrīt arī ar LVA pētījuma datiem 2024. gadā, kur bija 1,6 procenti aptuveni, bet, nu, tas procentu apjoms, kas pilnībā nezina, ir tāds. Nu, ja mēs paraugāties, kas ļoti slikti zina vai gandrīz nezina, varētu arī teikt, nu, tad mēs varam arī šos 10 procentus nosaukt. Bet te ir jāņem vērā, ka šie 10 procenti tieši statistikā, valodu prasmju statis-tikā, jau ir kopš, nu, vismaz no 2020. gada. Tas liecina, ka šī tendence valstī saglabāsies arī, visticamāk, turpmāk, ņemot vērā imigrācijas tendences, kas arvien pieaug. Tātad, šī nav tikai mazākumtautību valodas neprasmes statistika vien, tā ir vispārējā tendence un nav pasaulē valstu, kur visi zinātu valsts valodu, tas arī jāņem vērā.

Vēl kas jāņem vērā. Latvijas pilsoņiem naturalizācijas procesā tiek prasīta aptuveni B1 valodas prasme. Tur ir gan citi šie te prasmju kritēriji, bet, ja mēs paskatīsimies pēc tām prasībām, tas atbilst aptuveni B1 valodas prasmei. Tā ir pietiekama prasme, lai saprastu un lasītu dzirdēto. Nu, papildu informācijai... 2000. gadā pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem bija 21 procents nepilsoņu, 2020. gadā – 10 procenti, 2025. gadā tie ir 9 procenti.

Vēl. Te es gribētu arī piebilst, ka vāja valodas prasme vēl nenozīmē nespēju uztvert runātu vai rakstītu tekstu. Valodas prasmi veido dažādi valodu darbības veidi, ir šķirama runāt prasme, rakstīt prasme, klausīties prasme jeb šī te skaniskā teksta uztvere un lasītprasme. 66 procenti no visiem respondentiem un 81 procents no jaunākās paaudzes respondentiem... ar jaunāko parasti saprotam 18 līdz 34 gadu vecumu pieaugušo skalā, ir atzinuši, ka latviešu valodas prasme ir pietiekama visos valodu darbības veidos. Tie bija 2020. gada dati. Vizzemākie rādītāji valodas prasmes pārbaudē ir tieši rakstītprasmē, nu, arī pašvērtējumā. Taču, lai uztvertu plašsaziņas līdzekļu sniegto informāciju, lielākoties ir nepieciešamas šīs neproduktīvās prasmes, respektīvi, prasme lasīt un prasme uztvert dzirdēto vai rakstīto. Un šīs prasmes gan respondentu pašvērtējumā, gan valsts valodas prasmes pārbaudes rezultātos ir visaugstāk novērtētās. Tas nozīmē, ka spēja uztvert elektronisko plašsaziņas līdzekļu tekstu vai cita veida informāciju ir augstāka nekā kopējie valodas prasmes rādītāji visos valodu darbības veidos. No valodas prasmes rādītājiem secināms, ka problēma nav valodas neprasme, bet visdrīzāk lingvistiskā attieksme un uzskati, un valodas lietojums.

Nedrīkstam ignorēt arī faktu, ka plašsaziņas līdzekļi ir nozīmīgs valodas apguves un valodas pilnveides avots, nu, pat vairāk pilnveides avots mūsdienās. Kā vienu no efektīvākajām valodas apguves formām pieaugušajiem, pēc respondentu domām, tūlīt aiz saziņas latviski ikdienā, aiz kursu apmeklējuma un pašmācības, nākamā ir valodas apguve, skatoties televīzijas raidījumus, klausoties radio un iegūstot informāciju latviešu valodā. Tie ir 2024. gada dati.

Tāpat aptaujā 2020. gadā uz jautājumu par latviešu valodas apguves veidiem un formām, mazākumtautību respondenti norāda tiešās izglītības iespējas, tad saziņu ikdienas situācijās un arī trešajā vietā ir plašsaziņas līdzekļi.

Tātad ir mainījies faktiski tas, ka mazāk ir šīs te... mazāka loma arvien ir kursu un reālo izglītības iestāžu kā tādu apmeklējumam, ja runa ir par valodas apguves pilnveides procesu.

Argumenti par to, ka daļai sabiedrības ir ērtāk uztvert informāciju krievu valodā, tāpēc valstij ir jāuztur sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi tieši šajā valodā, būtībā ir diskriminējoši pret citām vēsturiskajām mazākumtautībām un nesekmē valsts valodas lietojumu, pēc būtības ir absurdi no īstenošanas viedokļa, ņemot vērā, ka ikvienam cilvēkam ir vieglāk uztvert informāciju valodā, kuru tas prot vislabāk. Tomēr tas

nenozīmē, ka valstij ir jānodrošina darbība visās valodās, kuras valsts iedzīvotāji prot, izmanto vai kā citādi lieto. Tas nav iespējams ne praktiski, ne teorētiski.

Un varbūt noslēgumā, jau uz beigu pusi ejot, par vienoto informatīvo telpu.

Atgriezīsimies varbūt pie Satversmes tiesai iesniegtajā LVA paskaidrojumā minētās situācijas, kas saistīta ar pilnmetrāžas filmas „Straume” atspoguļojumu. Lai paskatītos uz šiem procesiem dziļāk, Aģentūras speciālisti ir veikuši... tas vēl gan ir, nu, teiksim, tādā procesuālā stadijā... elektronisko plašsaziņas līdzekļu publikāciju analīzi, datus... tie ir atlasīti ar Nacionālās bibliotēkas veidotās atbilstošās datu kopas palīdzību, un tur pamatā ir LETA monitoringa arī šie te dati un cita informācija. Bet varbūt... nu, savā viedoklī mēs jau norādījām, ka ir atšķirības – saturiskas, stilistiskas, apjoma un cita veida atšķirības – informācijas pasniegšanā latviešu un krievu valodā, nu, rakstot par vienu un to pašu notikumu. Mēs minējām publikāciju virsrakstu, un satura analīze, tāpat, liecina, ka pastāv sistemātiskas atšķirības, kuras nav reducējamas tikai uz tulkojumu vai autora individuālā stila jautājumiem. Šīs atšķirības iezīmē dažādus diskursa veidošanas principus un teksta mērķus. Latviešu valodas publikācijās dominē informatīvs, kontekstuāls un parasti neitrāls diskurss. Virsrakstos biežāk tiek sniegta pamatinformācija par norādi uz norises vietu, dalībnieku skaits, nosaukts kāda procesa rezultāts un tā tālāk. Un noslēgumā parasti lasītājam tiek piedāvāts paplašināts konteksts, kādu iepriekšēju notikumu izklāsts, arī hipersaites uz saistītajiem dokumentiem. Šādi diskursa elementi veicina notikuma izpratni plašākā sociāli politiskā kontekstā un definē tekstu kā informatīvu.

Savukārt krievu valodas publikācijās... un mēs paskatījāties atsevišķus tikai šajā gadījumā ar valsts valodas politiku un ar valodas jautājumiem skatītos tekstus par vienu un to pašu jautājumu. Šajā gadījumā būs piemēri no LSM un LSM Plus informācijas, nu, 2023.–2025. gads aptuveni. Tāpat krievu valodas publikācijās biežāk konstatējamas dažādas saturiskās un diskursa interpretācijas, izmantojot selektīvu informācijas izlaidumu, emocionāli piesātinātus citātus, retoriskus jautājumus, darbības vārdu izvēli ar negatīvu semantisko ievirzi. Šādi diskursa marķieri ne tikai strukturē tekstu, bet arī ietekmē lasītāja interpretāciju, aktualizējot nereti konfliktu, netaisnīguma vai apdraudējuma sajūtu arī situācijās, kad tāds varbūt šis apdraudējums nav. Bieži vien ir arī raksturīga anonimizētu autoritāšu, nu, kā, piemēram, eksperts, amatpersona, nenošaucot vārdā, piesaukšana, kas piešķir vēstījumam šķietamu ticamību, vienlaikus mazinot informācijas pārbaudāmību.

Īpaši nozīmīga ir retorisko jautājumu un tiešās runas fragmentu izmantošana virsrakstos krievu valodā, kas ne vien piesaista uzmanību, bet arī ievirza lasītāju noteiktā interpretācijas virzienā, nereti bez skaidras atbildes sniegšanas tekstā. Šāda prakse norāda uz diskursa stratēģiju, kuras mērķis nav tikai informēt, bet arī mobilizēt emocionālu reakciju un veidot kritisku vai negatīvu attieksmi, nu, šajā gadījumā pret valsts valodas politiku pamatā.

Nu, daži piemēri. Nu, piemēram virsraksts LSM ziņās... „ap 50 cilvēku pie Saeimas protestē pret pāreju uz mācībām latviešu valodā”. Tātad 50 cilvēki un kura vieta – Saeima. Tātad, pie Saeimas. Krievu valodā LSM Plus tieši par to pašu notikumu... es latvisko tulkojumu nolasīšu: „Rīgā notika pikets pret pilnīgu skolu pāreju uz latviešu mācībvalodu.” Tātad, ir Rīga, kas ir daudz plašāks situācijas iezīmējums. Un šeit ir akcentēt nevis cilvēku skaits – ap 50, bet šeit ir akcentēts „pilnīga pāreja uz mācībām latviešu valodā”, kas latviešu valodā ir pret pāreju uz mācībām latviešu valodā.

Cits virsraksts. „Valsts valodas pārbaudes: ...” LSM tekstā tagad... tātad „valsts valodas pārbaudes: 840 Krievijas pilsoņiem līdz oktobra vidum jāatstāj Latvija”. LSM Plus tieši par šo pašu jautājumu. Citāts: „Kāpēc man jāaizbrauc?” Un tad seko apakšvirsraksts: „Mazāk nekā puse Krievijas pilsoņu ir nokārtojuši latviešu valodas pārbaudi.” Pilnīgi cita saturiskā ievirze.

Tad par... ja ne par virsrakstu, bet, piemēram, tekstā, kā atspoguļo informāciju. LSM: „Valsts valodas prasmi nokārto aptuveni puse Krievijas pilsoņu”. LSM Plus: „Puse Krievijas pilsoņu, kuri kārtoja valsts valodas eksāmenu...” tur ir teikts... „to izgāza neatkarīgi no mēģinājumu skaita”. Nu, izgāza, nenokārtoja... Nu, tur arī ir stilistiskas nianses.

Tālāk. LSM Plus. „Par koncepciju...” te ir domāta drošības koncepcija 2023. gadā... „balsoja opozīcijā esošās partijas „Stabilitātei” deputāti”. Šī paša doma LSM Plus: „Pret nobalsoja tikai partijas „Stabilitāte” pārstāvji, taču kolēģiem viņi atrada labus vārdus: „Ar šo likumu jūs mūs stiprināt””, kur ir pilnīgi cits semantiskais traktējums. Kaut arī ir pateikts, ka tikai viena partija, jā, bet ir arī akcentēts, kādu mērķi jūs mūsu labā sasniedzāt.

Nu, te piemērus es varbūt citus arī nemaz neminēšu. Krievu valodas publikācijās biežāk ir sastopami šie diskursa elementi, kas veicina tādu polarizāciju, negatīvu vērtējumu, problematizējošu skatījumu uz latviešu valodas statusu un politiku. Šīs atšķirības apliecina, ka valoda plašsaziņas līdzekļos ne tikai atspoguļo notikumus, bet arī aktīvi piedalās sabiedriskās domas veidošanā, ietekmējot auditorijas uztveri, attieksmes un vērtējumu. Tātad, nu, ar informatīvo vidi mēs parasti saprotam to vidi, digitālu vai cita veida, kurā sabiedrība saņem, veido, interpretē informāciju, veido kopīgu priekšstatu par notikumiem, vērtībām vai īstenību, un informatīvo telpu raksturo gan mediji un to saturs, to raksturo arī valoda, tāpat kā sabiedrības sociālā atmiņa un daudzi citi vēl faktori.

Ja sabiedrība tiek uzrunāta divās valodās, tiek veidotas divas lingvistiskās telpas, tas pamazām kļūst par neapzinātu normu, kas tālāk jau veido mūsu attieksmi. Un jāatzīst, ka tas ir noticis, jo cenšoties pamatot krievu valodas esamību plašsaziņas līdzekļos, izskan: ierastāk, vienkāršāk, tā ir ērtāk, tā labāk sasniegsim mērķauditoriju, tā sekmēsīm saliedētību un tamlīdzīgi. Pastarpināti tiek veidots viedoklis, ka krievu valodai kā vienas mazākumtautības valodai būtiskā sabiedrības dzīves jomā plašsaziņas

līdzekļos joprojām ir īpaša vieta un loma. Ja informatīvais fons tiek veidots divās valodās vienai sabiedrībai, tas ir skaidrs signāls divvalodības pastāvēšanai un ietekmē valsts valodas statusu publiskajā telpā. Kā norāda sabiedrisko attiecību un digitālās komunikācijas speciālists Mareks Matisons savā publikācijā, es citēju: „Modelis, kurā latviešu un krievu valoda funkcionē kā divas paralēlas sistēmas, ir dziļi kaitīgs Latvijas nacionālajām interesēm. Tas uztur un leģitimē krievu valodu kā līdzvērtīgu publiskās saziņas valodu, tādējādi apzināti bremzējot sabiedrības integrācijas procesus...” te domāts – uz latviešu valodu pamata... „un nostiprinot informatīvo segregāciju.” Un te nav runa par diskrimināciju pret cilvēkiem, kuri runā krieviski, te runa ir par valstiskumu, par valsts valodas statusu publiskajā telpā.

Paldies. Tas man būtu viss.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem.

No jūsu sacītā un mēs arī iepriekš dzirdējām lietpratējus, protams, kur viedokļi dalās, un konkrēti attiecībā uz to, ka tika minēts, ka tomēr tas ir saturs, kas ir lielākais drauds valsts valodai, valstij, valstiskumam, nevis tieši konkrēti pati valoda, valodas lietojums. Kā jūs šo vērtētu... šo apstākli? Proti, kas konkrēti padara krievu valodas lietojumu par tādu, kas apdraud šo valstiskumu, apdraud mūsu vienotu informatīvo telpu? Vai jums ir varbūt savi argumenti un varbūt kādi piemēri konkrēti? Paldies.

I. Vītola.

Es domāju, ka viens no tiem, protams, ir šīs te divas saturiskās konceptuālās atšķirības, kas pastāv. Bet otra lieta ir šīs, ko es vairāk varbūt akcentēju šodienas šajā tekstā, ka tādējādi, ja mēs runājam un sniedzam pamatinformāciju un sazināties ar Latvijas sabiedrības iedzīvotājiem divās valodās, un pamatā tās ir divas, mēs faktiski norādām, ka divām valodām ir līdzvērtīgs statuss ikdienas komunikācijā. Bet Latvijā ir tikai viena, un tā ir valsts valoda, latviešu valoda, kurai ir šīs te saziņas un arī integrācijas un vienlīga... jebkurš cits vienīgais saziņas līdzeklis valstī ar visu sabiedrību kopumā var būt tikai latviešu valodai kā valsts valodai.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim.

Rodiņas kundze.

A. Rodiņa.

Jā, paldies par jūsu sniegto informāciju un arī rakstveida viedokli. Pateicos tiešām no sirds.

Bet jūs dzirdējāt šodien tiesas sēdē... pirms jums runāja pieaicinātās personas un teica, ka var būt tādi īpaši apstākļi, krīzes apstākļi, kad tomēr nu ir nepieciešams it īpaši uzrunāt mazākumtautību pārstāvjus un tostarp arī lietot krievu valodu. Un ka šajā gadījumā šie te drošības apsvērumi un valsts saglabāšana dominētu pār valsts valodas aizsardzību.

Sakiet, lūdzu, kāds būtu jūsu viedoklis?

I. Vītola.

Jā, mēs bieži vien arī kaut kādu pamatojumu rodam krīzes situācijās vai īpašās situācijās un zināmā mērā to var saprast un piekrist. Mēs parasti paskatāmies tuvāk esošo *Covid-19* epidēmiju, kur arī bija atsevišķos gadījumos jautājums par to, kādā valodā sasniegt informāciju.

Un te nu arī ir rūpīgi jāpadomā... jo, ja mēs runājam... kaut vai paskatāmies uz *Covid-19* situāciju, tad ko mēs parasti... kādu informāciju raidījām? Vakcinēties, aizejiet uz medicīnas iestādi, poliklīniku, izdarīt to līdz tam un tam laikam un tamlīdzīgi. Jā, vai palikt mājās. Šī informācija, kura bija jādod sabiedrībai, faktiski ietver A līmeņa valodas elementus. Līdz ar to mēs pat nedomājam par to, ka šo informāciju var ļoti veiksmīgi novadīt sabiedrībai latviski. Mēs visi, turklāt tur puse vārdu ir internacionālisti. Mēs pat nedomājam un nemēģinām risināt šos jautājumus, kā to izdarīt latviski. Tas ir jau jautājums arī par satura izteikšanas formu un tamlīdzīgi. Un, visticamāk, tikai tāpēc, lai krīzes situācijās... pieņemsim, pasargātu... protams, ļoti ceru, nekad tā nenotiks, ja nu kaut kādās militāras agresijas situācijās, ja gribam sniegt informāciju... Es domāju, ka tad noteikti ir paredzami kādi izņēmuma gadījumi vai kas tamlīdzīgs. Jā... bet tā nevar būt norma.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un jūs zināt, ka šobrīd Latvijas Sabiedriskais medijs nepiedāvā radioprogrammu krievu valodā, vienīgi mazākumtautību valodu lietojums un arī svešvalodu lietojums ir Latvijas Televīzijā LTV 7. programmā, bet LSM.lv portāls piedāvā, tātad, informāciju arī krievu valodā.

Kāds ir jūsu vērtējums tieši kontekstā, protams, ar visu to, ko jūs teicāt un jūsu institūcija, ka tātad mazākumtautību valoda, krievu valoda, ir šajā te portālā pieejama... informācija šajā valodā ir pieejama portālā.

I. Vītola.

Jā, es dzirdēju un arī klausījos šīs iepriekšējās sēdes un visu, kas ir stājies spēkā no 1. janvāra, kas ir ieviests.

Es tomēr gribētu teikt, ka es īsti neredzu vajadzību to pašu informāciju... kā es saprotu, tagad tulkot. Tātad mēs dzīvosim tulkojumu pasaulē. Ja godīgi, tad mūsdienu informāciju tehnoloģiju attīstības laikmetā vēl papildus sniegt divas paralēlas... es tam neredzu ne pamatojumu, ne arī lietderīgumu.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un tikai vēl tikai precizējošs, lai es pareizi saprotu... es centos arī pierakstīt visu, ko jūs teicāt. Bet no šiem datiem, ko jūs esat ieguvuši, ir secināms, ka tātad arī mazākumtautību cilvēki var un spēj lasīt, un uztvert dzirdēto, lai spētu saņemt informāciju latviešu valodā.

I. Vītola.

Jā, es ar to gribu teikt... es gribēju uzsvērt to, ka valodas prasmes līmenis, kāds ir cilvēkam, var būt zemāks un ir zemāks nekā šīs te teksta uztveres un teksta dzirdamības prasmes. Tas ir apliecināts gan valodas prasmes rādītājos, ja mēs paskatīsimies iegūtos rezultātus pēc dalījuma valodas prasmēs novērtējumu un arī pašvērtējumā. Jā.

A. Rodiņa.

Paldies.

I. Kucina.

Turpināsim.

Mita kungs, lūdzu!

M. Mits.

Jā, paldies. Es gribēju pavaicāt. Jūs vairākus piemērus piestādījāt, tātad, kur viena un tā pati informācija tiek pasniegta savādāk latviešu un krievu medijos un LSM abās dažādajās valodās. Un visi tie piemēri ir no laika, kad, tātad, pastāvēja divas redakcijas ar visu redakcionālo neatkarību. Kā mēs zinām, tagad ir šis te vienotais sabiedriskais medijs un kurš te ir tieši ar to domu, ka, lai tiktu sniegta vienota informācija abām auditorijām.

Tātad, es gribēju precizēt... Vai jūs arī turpmāk saskatāt riskus no tā, ka var, dēļ tā, ka pastāv un, ja turpinās, tātad arī krievu valodā informācijas sniegšana no sabiedriskajiem medijiem, ka tas var veidot šīs te paralēlās informācijas telpas, ar kurām bija izteikta, kā jūs rādījāt, šī te saturiskā atšķirība? Vai tādi riski arī turpmāk pastāv?

I. Vītola.

Informatīvās telpas viens no parametriem ir valoda. Neatkarīgi... viens ir saturs kā tāds, bet ir arī valoda kā viens no informatīvās telpas parametriem, tātad. Tas nozīmē, ka jau valoda kā tāda, viņa arī jau sniedz zināmu informatīvu vēstījumu, valodas lietojums... Tātad, mēs lietojam vienu valodu. Kāpēc mēs nelietojam citas mazākumtautību valodas? Kāpēc mēs krievu valodai līdz ar to dodam šo komunikācijas starpniekvalodas funkciju? Un te bija arī sēdē norāde, ka arī ukraiņi jau lieto šo informāciju krievu valodā. Tas nav arguments. Ukraiņiem ir pietiekami daudz atbalsts valodas apgūvē sniegts mūsu valstī un, visticamāk, tomēr arī, izrādot godu un cieņu valstij, var informāciju atrast arī latviešu valodā vai atsevišķos gadījumos, kur tas var būt skar kultūras vai kādus citus jautājumus, viņiem arī ir cita informācija. Bet tas jau ir cits jautājums.

I. Kucina.

Paldies. Sakiet, lūdzu, vēl... Tātad, pēc savas būtības no teiktā jūs pieļaujat, ka atsevišķos izņēmuma gadījumos, kas absolūti nevar būt kā norma, ir pieļaujama mazākumtautības valodas izmantošana sabiedriskajos medijos, un tas saturs būtu saistīts tikai un vienīgi ar šo drošības aspektu? Vai vēl, jūsuprāt, ir kas īpašs, kam būtu jāvelta šie... nezinu... televīzijai, radio, platformas tagad, kas ir digitālā vide, mazākumtautībām un viņu valodā? Vai jūs, teiksim... ir arī otrs jautājums... Vai krievu valoda, jūsuprāt, ir pašpietiekama un attiecīgi būtu jāveic zināma robeža un jādiferencē valodas lietojums attiecībā uz citām mazākumtautībām? Tas jau ir tāds pakārtots jautājums. Paldies.

I. Vītola.

Ja mēs runājam par krīzes situācijām, bet tad ir jautājums, par kuru valodu ir runa? Vai par kādu svešvalodu? Jo tad mums ir jāpasniedz arī visa imigrantu auditorija un imigrācijas diapazons ir ārkārtīgi plašs Latvijā. Nu, mums vismaz ir 150, man liekas, vai pat 200 varbūt mūsdienās dažādu tautību pārstāvju, kuru runātās valodas daļēji arī nav ne krievu un pat ne Eiropas valstu runātās valodas. Tas tad rodas jautājums.

Otrs. Ja tiek pieļauts mazākumtautību valodu lietojums kādos citos, pieņemsim, kultūrmantojuma vai kādos aspektos, tad ir jautājums, kādi kritēriji strikti tiks izvirzīti, kuras tad ir tās mazākumtautības, kuru valodās tad šie raidījumi vai programmas tiks veidotas un kāda satura? Un tie ir ārkārtīgi būtiski jautājumi un principiāli.

I. Kucina.

Jūsu izpratnē tātad likumdevējam būtu jāregulē šie jautājumi, nevis institūcijām, ko mēs dzirdējam attiecībā uz mediju neatkarību un attiecīgi pašam medijam vai padoņiem, kas attiecīgi īsteno likuma kompetences. Kas ir tas līmenis, kur šie jautājumi, kā jūs sakāt, principiālie jautājumi, būtu jāneregulē?

I. Vītola.

Ja runājam par pašreizējo pieredzi līdz mūsdienām, tad, visticamāk, es teiktu, ka tās ir valsts kompetences lietas, jo bieži vien šie traktējumi atšķiras, kā mēs redzam, arī ar tiesību pienākumu formas „var” vai „veido” izpratnē. Tā kā te diskusijas vairs nedrīkstētu būt.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim.

Vai, Stuckas kungs, vai būs jautājumi?

A. Stucka.

Jā, godātā tiesa, man būs divi jautājumi.

Paldies par jūsu skaidrojumu izsmeļošo. Viss bija skaidrs un saprotams. Man radās divi jautājumi.

Sakāt... juristi var runāt par dažādiem normu formulējumiem, tajā skaitā par veidiem, kā labāk normu noformulēt. Un, skatoties uz šo strīdus normu, konkrēti uz šo septītās daļas normu, tad viena no versijām bija, ka šī norma precīzāka būtu, ja viņu formulētu otrādi – lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, sabiedrības integrācijai Latvijā kā nacionālai valstij un padziļinātu izpratni par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem, sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās. Vai, jūsuprāt, šāda norma būtu precīzāka?

I. Vītola.

Veido...?

A. Stucka.

Jā... Sākotnēji ir mērķi un pēc tam – instruments.

I. Vītola.

Es domāju, ka tas neko būtībā nemainītu, jo galvenais semantiskais akcents parasti ir virsteikumā uz darbības vārda formu, no valodas viedokļa raugoties. Un palīgteikums pakārto jeb precīzē virsteikumā izteikto viedokli un saturu.

A. Stucka.

Tad man vēl viens jautājums.

Ja tomēr redz šos mērķus un ieklausās statistikā, ko jūs teicāt, respektīvi, jūs teicāt apmēram tā, ka 1,4 procenti nevar pateikt nevienu vārdu latviešu valodā.

I. Vītola.

Nu, jā... jā...

A. Stucka.

Vai likumā varētu būt pienākums Sabiedriskajiem medijam veidot raidījumus ar saturu krievu valodā priekš 1,4 procentiem cilvēku, kuri nesaprot ne vārda latviski?

I. Vītola.

Nē, noteikti, nē. Vienīgais pienākums ir apgūt valsts valodu.

A. Stucka.

Paldies. Nav vairāk jautājumu.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim ar Saeimas ar pārstāvi. Vai būs jautājumi?

L. Jambuševa.

Jā, būs jautājumi.

I. Kucina.

Jā. Lūdzu!

L. Jambuševa.

Pirmais jautājums. Kādu apdraudējumu jūs saskatāt latviešu valodas lietojumam sabiedriskajos medijos, ja, kā norādīja iepriekš tiesas sēdēs Sabiedriskais medijs, vairāk nekā 90 procenti satura tomēr tiek veidots latviešu valodā, respektējot tās nozīmi? Vai šāda piemērošanas prakse, ka daži procenti satura tiek veidoti citās valodās, patiesi var apdraudēt latviešu valodas statusu?

I. Vītola.

Tas ir jāskata kontekstā ar to, kas izmanto šos 10 procentus, cik liels ir lietotāju skaits, kāpēc to izmanto, un cik liela ir to 90 procentu informācijas lietotāju grupa.

Te es atceros... brīdī, kad bija LTV7... kad veidoja Latvijas Televīzijā, arī paralēli tika veidoti līdzīgi kanāli Igaunijā... un es atceros to, gadu es tagad nepateikšu, bet tas jau bija diezgan sen un Igaunijā tika veikts... arī paskatījās uz to, kas tad skatās šos raidījumus krievu valodā. Un pārsteidzoša bija ziņa, ka lielākā daļa tie bija igauņi, nevis mazākumtautības.

Mums vienmēr ir jābūt ļoti uzmanīgiem, kam šo saturu mēs veidojam un kas to skatās. Un visticamāk, tie 10 procenti var arī skatīties un lasīt, un klausīties informāciju latviešu valodā.

L. Jambuševa.

Labi, tad es turpināšu ar jautājumu, atbildot uz jūsu pēdējo teikumu, tā kā reflektējot... Bet, pat ja viņiem ir iespējams uztvert šo latviešu valodu, vai tomēr tiesības uz mazākumtautību aizsardzību nedod arī tādu kā zināmu pienākumu valstij tomēr arī nodrošināt zināmu daļu satura arī mazākumtautību valodās, it sevišķi par mazākumtautību identitāti, kultūru, vēsturi runājot, par spīti tam, ka tomēr valsts valoda ir zināma?

I. Vītola.

Cik es zinu, tad Latvijā tiesības mazākumtautībām izmantot savu valodu, runāt savā valodā, attīstīt kultūru, darboties etniskās vai ticības piederības biedrībās nav liegta un tās tiek atbalstītas.

Taču valsts uzdevums runāt ar sabiedrību ir latviski. Ja mēs runājam par kaut kādiem... tad ir ļoti rūpīgi jāskatās, vai mēs runājam tikai un vienīgi par kultūras, tautas, teiksim, etniskā mantojuma, kādu kultūru raidījumiem... Tad kurām atkal mazākumtautību grupām? Un mēs atkal rezultātā varam nonākt līdz situācijai, ka faktiski mēs paceļam vienu mazākumtautību izņēmuma ekskluzīvā situācijā kaut vai tā pašas Padomju laikā notikušās rusifikācijas dēļ. Vai mēs gribam joprojām atbalstīt šīs tendences? Tas, protams, ir retorisks jautājums, bet būtībā sniedz arī atbildi.

L. Jambuševa.

Labi, paldies jums.

Tātad, jūs runājat par krievu valodu, it sevišķi un mazliet pret citām mazākumtautību valodām. Bet kādi ir jūsu apsvērumi par vēl to citu svešvalodu lietošanu sabiedrisko mediju saturā, kas nav mazākumtautību valodas, bet ko arī regulē apstrīdētās normas, piemēram, angļu valoda, kas ir Eiropas Savienības oficiālā valoda un vispār ļoti starptautiski zināma, un līdz ar to ļautu sasniegt arī sabiedrību ārpus Latvijas, arī uzrunātu tos sabiedrības locekļus, kas tomēr nezina latviešu valodu? Lūdzu, kādi būtu jūsu apsvērumi?

I. Vītola.

Svešvalodas ir pavisam cita valodu grupa, no valodas hierarhijas aspekta raugoties. Un, ja mēs, piemēram, paskatāmies uz to pašu angļu valodu vai franču valodu, tad ir pilnīgi skaidrs, ka Latvijā nav vai ir ļoti niecīgs skaits, kam angļu valoda vai franču valoda ir dzimtā valoda. Statistiski ļoti nenoīmīgs skaits. Līdz ar to no valodu

lietojuma viedokļa ikdienā vai citādi tur nav tā apdraudējuma līmeņa vai ietekmes uz valsts valodas lietojumu.

Otrkārt, par svešvalodām mēs te, visticamāk, runājam nevis Valsts valodas likuma izpratnē, ka visas citas valodas ir svešvalodas, ja, jo daļa no šīm svešvalodām sakrīt arī ar vēsturisko mazākumtautību valodām, bet ar svešvalodām mēs šeit izprotamu, visticamāk, starptautiskajā saziņā lietotās valodas, kas ir arī plaši lietotas Eiropas Savienības kontekstā. Un šajā gadījumā mēs sasniedzam, lietojot šīs valodas, sasniedzam pilnīgi citu mērķi. Mēs sniedzam informāciju arī starptautiskā līmenī par Latviju, un tas jau ir pilnīgi cits konteksts.

L. Jambuševa.

Un pēdējais jautājums. Jūsu paskaidrojumos tiesai un jūs arī tā izteicāties, man šķiet, šodien, ir tāds izcelts teksts, ka vārda brīvība nav valodas izvēles brīvība.

I. Vītola.

Jā...

L. Jambuševa.

Un es gribēju jūs lūgt to pakomentēt sīkāk un arī ievērojot to, ka iepriekš tiesas sēdē Kultūras ministrijas pārstāvji norādīja, ka satura izvēle... vārdu sakot, ka izvēle, kādā veidā... kādā valodā veidot saturu, tomēr esot daļa no mediju brīvības, tātad vārda brīvības un neatkarības. Vai jūs to varētu, lūdzu, kaut kā to savu viedokli paskaidrot sīkāk?

I. Vītola.

Latvijā valstij vienīgais pienākums, par ko rūpēties, ko kopt un attīstīt valstiskā līmenī, tā, neapšaubāmi, ir valsts valoda un tur jautājumu nav.

Ja mēs runājam par brīvību izteikties un brīvību izvēlēties valodu, kādā izteikties... visticamāk ir jautājums... Tie nav jēdzieni ar „ir” zīmīti, tie nav identiski jēdzieni. Jā, mums ir tiesības brīvi izteikties, tas ir demokrātiskas valsts viens no pamatprincipiem, bet neviens negarantē, ka šī izteikšanās brīvība nozīmē arī brīvību izvēlēties konkrētu valodu. Brīvība izvēlēties konkrētu valodu nav brīvība... tiesības uz brīvu izteikšanos kā tādu. Tas ir arī vairākos valodas politikas gan arī publikācijās, kuras var atrast, un arī par to ir minēts mūsu iesniegtajā iepriekšējā iesniegumā, atsauce uz starptautiskiem tiesvedības procesiem un angļu valodā rakstītajām šīm te publikācijām, kas analizē attiecīgās situācijas, kur ļoti skaidri pasaka, ka tās ir divas dažādas lietas.

L. Jambuševa.

Labi. Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

I. Kucina.

Vītolas kundze, paldies jums arī tiesas vārdā par laiku, ieguldījumu, par dalību tiesas sēdē. Novēlēsim jums jauku dienu.

I. Vītola.

Paldies.

I. Kucina.

Tā... Visas pieaicinātās personas ir uzklausītas, un tālāk tiesai būtu jāizlemj jautājums par to, vai varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības un pāriet pie tiesu debatēm.

Un šos jautājumus mēs lemsim nākamajā tiesas sēdē, kas notiks. 2. martā pulksten 10.00.

Tagad tiesas pārtraukums.

Novēlēsim arī jums jauku dienu.

R. Polmane.

Lūdzu piecelties!

(Pārtraukums.)